

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Hur framställs barnets bästa i vårdnadstvister?

En kvalitativ dokumentanalys av tingsrättsdomar i vårdnadstvister

Maria Alberts och Filippa Sköldestig

Kandidatuppsats SOPB63

VT24

Handledare: David Hoff

Abstract

Authors: Maria Alberts, Filippa Sköldestig

Title: How is the best interest of the child portrayed in custody disputes? A qualitative document analysis of district court judgments in custody disputes [Translated title]

Supervisor: David Hoff

Assessor: Eva Palmblad

The aim of this study was to understand how "the best interest of the child" appears in court judgments and how it is motivated. More specifically, the aim is to study in what ways district courts take the child's best interest into account and how it is reflected in their judgments. Also what aspects are considered when assessing the child's best interest and if the child's individual needs and wishes are taken into consideration in the judgments. The chosen method for this study was a qualitative document analysis of 24 different custody disputes-cases from four district courts in Sweden. To analyze our result we used theory of translations (Rövik, 2000) and Shier's participation model (2001). The study showed that the best interest of the child requires a comprehensive assessment based on the specific case, influenced by many more aspects. It therefore becomes problematic to describe objective circumstances that the court considers in a custody dispute, apart from violence and abuse which are included in a risk assessment. In cases where one parent was awarded sole custody, the principle of continuity and the suitability of the parents weighed heavily and were justified based on reasoning about the best interest of the child. Both children and parents are at risk of being negatively affected, both physically and psychologically, by conflicts between the custodial parents. What is in the best interest of the child in these specific situations is a subjective matter of interpretation left to the individual assessor.

Keywords: The Best Interest of The Child, Custody disputes, Children's Rights

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Problemformulering	4
2. Syfte	5
3. Frågeställningar	5
4. Bakgrund	5
4.1 Vårdnadstvist innebörd.....	5
4.2 Vårdnadstvist som process.....	6
4.3 Barnets bästa.....	6
4.4 Avgörande aspekter för barnets bästa vid vårdnadstvist.....	7
5. Tidigare forskning	8
5.1 Inhämtning av tidigare forskning.....	8
5.2 Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning.....	8
5.3 Barns intresse och vem är "barnet".....	9
5.4 Barns delaktighet.....	10
5.5 Forskning om delad vårdnad och växelvis boende.....	12
5.6 Handläggning för barnets bästa.....	14
5.7 Föräldrakapacitet och lämplighet.....	15
6. Teoretisk utgångspunkt	16
6.1 Teori om översättning.....	16
6.2 Shiers delaktighetsmodell.....	17
7. Metod	18
7.1 Metodologiska överväganden.....	19
7.2 Urval och material.....	19
7.3 Bearbetning och analys.....	20
7.4 Tillförlitlighet.....	22
7.5 Arbetsfördelning.....	23
7.6 Etiska överväganden.....	24
8. Resultat och Analys	25
8.1 Barnets bästa.....	25
Vårdnad, boende och umgänge.....	26
Föräldrarnas lämplighet.....	30
Kontinuitetsprincipen.....	34
8.2 Barnets delaktighet.....	37
Hur man pratar med barnen.....	37
Hur man pratar om barnen.....	40

9. Avslutande diskussion och slutsatser.....	42
Referenslista.....	44
Propositioner och Statens offentliga utredningar.....	48
Lagar.....	48
Bilagor.....	48
Bilaga 1 - Sammanställning av domar.....	48
Bilaga 2 - Tematisering av domar.....	50

1. Problemformulering

Runt 58 000 barn i Sverige genomgick förra året separation mellan sina föräldrar (SCB, 2023). Föräldrar som inte kan enas självständigt kan behöva ett rättsligt ingripande för att reda ut konflikten och säkerställa vad som blir bäst för barnet. Det skapas då ett tvistemål som avgörs i tingsrätt, en så kallad vårdnadstvist (Domstolsverket, 2023, s.25).

I enlighet med föräldrabalken 6 kap 2 a § ska barnets bästa vara det grundläggande och avgörande vid frågor gällande vårdnadstvister (SFS 2021:528). I januari 2020 började FN:s barnkonvention gälla som svensk lag (Leviner, 2024). Trots att det finns tydlig lagstiftning som fastställer att barnets bästa ska vara den ledande principen i dessa tvister uppstår svårigheter. Att bedöma barnets bästa är inte entydigt och man behöver därför undersöka och pröva åtgärder, samt vilka konsekvenser som kan tillkomma för att undersöka vad som är bäst för barnet (Barnombudsmannen, 2024). Bedömning för barnets bästa vilar alltid som grund på artikel 3 i FN:s barnkonvention som har tre dimensioner. Barnets bästa är en *rättighet*, alla barn har en rättighet att få sitt bästa prövat i åtgärder. Det är en *rättslig tolkningsprincip*, där tolkning av regler ska gagna barnet. Samt att det är ett *tillvägagångssätt* där åtgärder som påverkar barn ska genomgå en bedömning av möjliga konsekvenser som kan uppstå (Barnombudsmannen, 2024).

En vårdnadstvist kan vara slitsam och utmattande där föräldrar som genomgår vårdnadstvist i domstol riskerar att utgöra en risk för såväl barnets utveckling och hälsa som sin egen psykiska och fysiska hälsa (Kaldal, Hellner och Mattsson, 2024 s. 2). Brist på barns delaktighet kan också förstärka barns utsatthet, där barn samtidigt kan tycka det är svårt att uttrycka sig vid en vårdnadstvist (Röbäck, 2015, s. 14). Att ens föräldrar går skilda vägar, hamnar i konflikt med varandra eller att det finns en oro kring föräldrarnas lämplighet kan skapa en risk för barnet. Barn i vårdnadstvister befinner sig alltså ofta i en utsatt situation vilket gör betydelsen av att säkerställa barnets bästa till något väldigt viktigt (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024).

Historiskt sett har synen på barns delaktighet förändrats och deras rättigheter har utökats. Barn ses idag som mer kompetenta individer som ska och bör behandlas med respekt. Ett beslut som är för barnets bästa i vårdnadstvister kräver att de beslutsfattande organet faktiskt

lyssnar på barnen och förstår deras önskemål, behov och uppfattningar (Barnombudsmannen, 2021).

Tidigare forskning visar att föräldrar ofta tycker att föräldraperspektivet är överordnat barnperspektivet. Att det är domstolen och socialtjänsten som är orsaken till det och att barn därmed inte får vara delaktiga i beslut som rör dem (Rejmer och Bergman, 2019, s. 80). Förhoppningen med att implementera barnkonventionen i Svensk lagstiftning var att öka barns möjlighet till delaktighet. Sedan inkorporeringen pratar vi mer om barns rättigheter inom socialt arbete men det finns fortfarande fall då andra intressen anses viktigare än barns rättigheter (Leviner, 2024, s. 40). För att kunna förstå hur barnets bästa beaktas är det centralt att belysa vilka intressen som konkurrerar med barnens intressen och i vilken utsträckning barns egen vilja beaktas i utredningen och besluten. Liebel (2018 s. 621) understryker i sin studie att barn har intressen oavsett ålder och att de blir självständiga rättssubjekt när deras mänskliga rättigheter och intressen erkänns.

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att analysera tingsrättsdomar och undersöka hur barnets bästa framställs i vårdnadstvister.

3. Frågeställningar

1. På vilka sätt motiverar tingsrätten barnets bästa i domarna och hur framkommer det?
2. Vilka aspekter tas i beaktning vid bedömning av barnets bästa?
3. Hur tas barnets individuella behov och önskemål till hänsyn i domar?

4. Bakgrund

4.1 Vårdnadstvist innebörd

Vårdnadstvist innebär att det uppstår en tvist mellan föräldrar gällande att de inte kan enas om vårdnad, boende och umgänge för sitt eller sina barn. Om föräldrarna inte kan enas

behöver domstol gå in och ta beslut i vad som blir bäst för barnet (Sveriges Domstolar, 2022. B).

4.2 Vårdnadstvist som process

En vårdnadstvist inleds i tingsrätt när en av föräldrarna lämnat en stämningsansökan som innehåller ett yrkande angående hur exempelvis umgänget ska se ut. Yrkandet ska också innehålla redogörelser om grunderna till det som står i yrkandet, samt lämna bevis som kan styrka grunderna för yrkandet. Om tingsrätten godkänner ansökan får den andra föräldern en stämning och får komma med svaromål. Denne föräldern ska där ange eget yrkande med redogörelser och bevis angående ärendet (Sveriges Domstolar, 2022. B).

Om den svarande föräldern, den föräldern som stäms, går med på de kraven från stämningen av den andra föräldern kan tingsrätten skriva en dom och därefter avsluta målet. Innan målet kan avslutas ska även socialnämnden yttra sig kring ärendet och hämta upplysningar kring barnet. Om föräldrarna fortfarande inte kan komma överens kallar tingsrätten till ett första möte. Där sker en muntlig förberedelse som syftar till att föräldrarna får yttra sig inför en domare om vad de tycker är bäst för barnet. Här försöker domaren tillsammans med föräldrarna komma fram till vad tingsrätten kan behöva besluta om. Om föräldrarna fortfarande inte kan komma överens tar domaren ett så kallat interimistiskt beslut, ett tillfälligt beslut, om vad som gäller tillsvidare (Sveriges Domstolar, 2022. B).

Vidare bestäms hur målet ska handläggas av domstolen och efter det kallas båda parterna till en huvudförhandling. Vid huvudförhandling får föräldrarna berätta vad som står i målet, vad de tycker, lämna bevis, svara på frågor från rätten och från varandras ombud. En huvudförhandling styrs av regler som sedan slutar i att rätten kommer fram till ett avgörande och beslutar om en dom. Domen innehåller alla tvistefrågor och hur de hanterats. Ibland handlar det enbart om vem som ska ha vårdnaden men vid andra domar kan det stå väldigt detaljerat kring hur boende, umgänge och vårdnad ska se ut. Domen kan överklagas inom tre veckor (Sveriges Domstolar, 2022. B).

4.3 Barnets bästa

Barnets bästa är en princip som är en viktig del för socialt arbete gällande barn. Detta eftersom principen sätter barnets välbefinnande och behov i centrum för att skapa en trygg

och stödjande miljö för dem att växa upp och utvecklas i. Begreppet finns med i både lagar och konventioner i Sverige och internationellt som syftar till att stärka och förtydliga att barn är rättighetsbärare med en rättslig status och ska vara något som är en självklarhet i arbetet som rör barn (Socialstyrelsen, 2020).

Begreppet ska vara vägledande i alla frågor som rör barn. För att identifiera lösningar som är bäst för barnet ska barnets bästa tolkas tillsammans med FN:s barnkonvention och beslutfattare ska se till barnets egna förutsättningar och behov (Barnombudsmannen, 2024). FN:s barnkonventionen är en internationell konvention som är ett rättsligt bindande avtal som innehåller viktiga bestämmelser om barns rättigheter och innehåller totalt 54 artiklar (UNICEF, 2024).

4.4 Avgörande aspekter för barnets bästa vid vårdnadstvist

Vad som är barnets bästa är inte förutbestämt och avgörandet hamnar därav hos domstol och det är utifrån deras bedömning som ett beslut motiveras. Beslutet ska grunda sig i de lagrum, regleringar och utgångspunkter som skapat riktlinjer för bedömning och nedan redovisas några av dessa utgångspunkterna (Singer, 2024, s.157).

Barnets behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna återfinns i FB 6 kap 2 a § st 2 och är en central aspekt vid bedömning. Om gemensam vårdnad inte anses vara lämpligt får föräldern som bäst anses kunna främja barnets relation till den andra föräldern vårdnadsansvaret (Singer, 2024, s. 157ff). Barns behov av nära och god kontakt med föräldrarna gav upphov till kritik angående risken att barn skulle kunna fara illa. *Risken för att barn far illa* är därmed också en central aspekt för bedömning (Singer, 2024, s.159-160).

I FB 6 kap 2 b § framgår ännu en aspekt som är *barns rätt till information och delaktighet* som ska tillmätas i förhållande till barnets ålder och mognad (SFS 2021:528). Barn kan påverkas av exempelvis sina föräldrar att tycka på ett visst sätt, samt att barnets inställning kan förändras drastiskt. Det gör att det kan vara svårt att säga vad barnets åsikt egentligen är och av vilken tyngd den ska ha i bedömning i avgörande för vårdnadstvister (Singer, 2024, s.162). Alla barn har rätt att växa upp under trygga och stabila förhållanden där *kontinuitetsprincipen* får betydelse, som är en central del i bedömning i frågor gällande boende och vårdnad. Principen innebär att domstolar vill undvika att flytta ett barn från sin

invanda miljö för att på så sätt tillgodose barnet med stabilitet och kontinuitet som skapar trygghet (Singer, 2024, s. 164f).

5. Tidigare forskning

5.1 Inhämtning av tidigare forskning

För att hitta tidigare forskning för vår studie har vi använt oss av Lunds Universitets sökmotor LUBsearch och Socialvetenskapliga tidskrift för att hitta användbara vetenskapliga artiklar. Genom att använda sökord såsom: barnets bästa, barnets bästa i Sverige, barnets röst, vårdnadstvist, children's ights, custody disputes, the best interests of the child, barnperspektiv, barnrättsperspektiv och barnrätt har vi kunnat hitta artiklar som är av relevans för vår uppsats. Vidare har vi även använt oss av relevanta böcker som vi hittat via Lunds Universitets samhällsvetenskapliga bibliotek Sambib.

5.2 Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning

Rejmer och Bergman (2019) undersöker i sin artikel implementeringen av FN:s barnkonvention i föräldrabalkens stadgar om umgänge, boende och vårdnad. Bestämmelserna i artikel 3 och 12 är de som undersöks eftersom barnets bästa ska vara avgörande vid handläggningen av vårdnadskonflikter. Resultatet av undersökningen visar att dessa artiklar inte efterföljs enligt föräldrabalkens bestämmelser. Barn tillskrivs inte självständigheten som innebär rättigheten att själva få uttrycka sin åsikt i handläggningen vid vårdnadstvister (Rejmer och Bergman, 2019, s. 1). I en del fall uppges inte några skäl till varför handläggaren inte pratat med barnen. Skäl som anges till varför de inte pratat med barn är att barnet har en funktionsvariation, för låg ålder eller att man anser att det kan vara upprivande för barnet (Rejmer och Bergman, 2019, s. 37).

Föräldrar har själva uppgett att föräldraperspektivet ofta tycks vara överordnat barnperspektivet. Studien kommer fram till att det är domstolens och socialtjänsten som motverkar, med stöd i lagen, att barn inte får vara delaktiga och uttrycka sin åsikt i vårdnadsmål. Författarna menar att barnkonventionens implementering i Svensk lagstiftning inte skulle öka barns möjlighet till delaktighet utan de föredrar en förbättring av

föräldrabalken som är mer anpassad efter Barnkonventionen (Rejmer och Bergman, 2019, s. 80).

Leviner (2024, s. 22f) undersöker olika synsätt som föranledde inkorporeringen. Hon kommer fram till att det innan inkorporeringen var domstolens- och andra rättstillämpare ansvar att urskilja vad barnkonventionen ska betyda i specifika fall. Förhoppningen med inkorporeringen var att barns rättigheter skulle stärkas. Samtidigt var vissa rädda att konventionen inte var gjord för att direkt kunna tillämpas utan skulle kräva mer vägledning vid rättsliga beslut. Leviner belyser också de utmaningar som finns när man respekterar barns rättigheter och vilket ansvar olika aktörer har för att förverkliga konventionen.

Resultatet visar att även om vi pratar mer om barns rättigheter sedan inkorporeringen finns det fall inom den sociala barnvården, migrationspolitiken och vid bekämpning av gängkriminalitet då andra intressen anses viktigare än barnets rättigheter. Hon tar upp fallet Lilla Hjärtat som exempel som ledde till en ny lag. Det var ett uppmärksammat kriminalfall där en familjehemsplacerad flicka fick flytta tillbaka till sina biologiska föräldrar där hon efter en kort tid påträffades död. Förhoppningarna som fanns att inkorporeringen skulle leda till en positiv rättsutveckling har inte helt kunnat uppfyllas. I några fall har barn erkänts som självständiga rättighetsbärare, vilket visar hur barnkonventionen ska tolkas, enligt Leviner (2024, s. 40). Leviner (2024, s. 40) menar vidare utifrån studiens resultat att det är viktigt att det finns företrädare för barn som endast har uppgiften att se till barnens rättigheter och vilja. Även att det ska finnas bättre möjligheter för dem att överklaga beslut. Hon avslutar med att understryka att barnkonventionens betydelse i svensk lag bara har börjat och att det krävs mer tid för att se om barn rättigheter kommer utmanas eller stärkas i fortsättningen (Leviner, 2024, s. 40).

5.3 Barns intresse och vem är "barnet"

Liebel (2018, s. 597) menar att det finns en komplexitet i relationen mellan barns rättigheter och barns intressen. Han undersöker debatten om barns rättigheter som visade att det ofta refereras till "barnets intresse", men vad det innebär, hur det uppstår och hur det bidrar till förståelsen av barns rättigheter, samt hur man ska hantera det i praktiken saknar tydlighet. Att *vad som skadar barn* och vad som strider mot deras intresse kan vid första anblick vara ganska lätt att besvara. Frågan om *hur man ska skydda barnet från skadan* och kränkningen

av dennes intresse på bästa sätt blir dock svårare att besvara (Liebel, 2018, s. 601f). Resultat som Liebel landar i är att barn har intressen oavsett ålder och om deras intressen tas på allvar och att man agerar enligt dem, måste det säkras genom lämpliga rättigheter. Barn kommer endast bli fullständiga rättssubjekt när deras mänskliga rättigheter också betraktas som handlingsrättigheter och när deras intressen som handlande människor erkänns (Liebel, 2018, s. 621).

Krutzinna (2022, s.121ff) menar istället att principen om vad som är av "bästa intresse" är något som redan är uppmärksammat medan förståelsen för vem "barnet" faktiskt är, är bristande. Hon undersöker detta och sett att det finns en önskan om att se varje barn som en unik individ, men att beslut kring barnets bästa ofta baseras på generaliseringar och kategoriserande antagande om vad som är det bästa för barnet. Trots krav på formella processer och utbildning för yrkesverksamma står verkligheten ofta i vägen för ideal. Slutsatser som Krutzinna (2022) kommer fram till är att det kan skapas konsekvenser för barnet, familjen och för samhället av att inte se barn som självständiga individer. Även om det nuvarande lagstiftningssystemet ger utrymme för beslutsfattare att fokusera på barns individuella behov krävs det ännu mer för att verkligen gå till botten med varje barns unika situation. Trots påståenden om att alltid avgöra barnets bästa från fall till fall, har forskning visat betydande konvergens i de faktorer som beaktas i beslutsprocessen (Krutzinna, 2022, s.140f).

5.4 Barns delaktighet

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Socialstyrelsen, FoU i väst/GR, Regionförbundet i Örebro och sex kommuner i Sverige har dirivit ett utvecklingsprojekt där syftet var att utveckla arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt skulle bidra till att stärka barns rättigheter i vårdnadstvister. Tillsammans med forskare i socialt arbete har de skrivit en slutrapport om projektet och utvärderat resultaten av arbetet (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2015, s.6, s.10).

Röbäck (2015, s.14) skriver om barns delaktighet i vårdnadstvister i rapporten, där hon skriver att brist på delaktighet kan förstärka barns utsatthet och löper högre risk att drabbas av psykisk ohälsa. Liknande resultat tar Kaldal, Hellner och Mattson (2024, s.2) upp där de bland annat tar upp resultat från en studie av Sander et al (2020) som visade att föräldrar som

genomgår vårdnadstvist i domstol utgör en riskfaktor för barns hälsa och utveckling. Samt att det utgör en risk för föräldrar själva och för deras egen fysiska och psykiska hälsa.

Det finns en stor vikt i att låta barn vara mer delaktig i familjerättsliga processer. Samtidigt kan barn tycka att det är svårt att uttrycka sig och veta vad de kan berätta, men att de gärna vill vara delaktiga i den process som berör dem. Utredare av familjerättsliga processer, som var delaktiga i projektet, berättar att barns situation i dessa processer ofta är mer utsatt där utredarna upplevt att barn kan bli pressade att ta ställning till en av föräldrarna. Under projektet genomfördes också utredningssamtal i socialtjänsten där barn uttryckte att de känner att utredaren inte hör vad de säger alla gånger. Kvalificerade utredningssamtal med barn kräver därmed god erfarenhet, kompetens och lyhördhet både inför mötet och inför att återge i utredning vad barnet berättat och faktiskt vill (Röbäck, 2015, s.14).

Resultatet av projektet visade att tingsrätter i familjerättens utredningar enbart ibland begär att genomföra barnsamtal för att säkerställa att barnets bästa blir belyst. Samtidigt kunde de se att tingsrätter inte alltid ville genomföra samtal med barn där de inte ens har dokumenterat varför det valt att inte träffa barnet. Det blev därmed tydligt för teamet av projektet att barn behöver få ökat utrymme i utredning. Det skulle ses som nödvändigt att skapa en ökad dialog med tingsrätter om hur barnets delaktighet ska tillgodose i större utsträckning (Röbäck, 2015, s.14). Det visade sig också att vissa barn var mer delaktiga än andra, där äldre barn träffade utredare fler gånger än yngre. Samt att vissa barn fick träffa upp till åtta olika handläggare under samma utredning. Under projektet genomfördes också barnsamtal med familjerättssekreterare och en socialsekreterare där det visade sig att parallella utredningar var relevant. Detta för att barn ska träffa färre personer och därmed ha mindre kontakter att hantera, vilket också skapade mer kontinuitet för barnet (Röbäck, 2015, s.14f). Kommunerna som var delaktiga i projektet införde även en rutin att erbjuda återkopplande samtal med barn efter avslutad utredning som fick positiv respons där de flesta barnen tackade ja till samtal.

Sveriges riksdag genomförde år 2014 en vårdnadsutredning och inom ramen för utredningen genomfördes en undersökning av barns åsikter. Likt de Röbäck (2015) skriver om, visade denna utredning att barns åsikter syns i större uträkning i utredningar än i själva domarna. Samt att i många fall syns inte barn åsikter och hur det tas i beaktning överhuvudtaget i domar och utredningar (SOU 2017:6, s.306f). Utredningen visade att barnets bästa är något som tas i beaktning men att det behöver tydliggöras ytterligare. Bland annat visade

utredningen att desto äldre barnet blir desto större utrymme får deras synpunkter i domstolens bedömningar än för yngre barn. Samt att kvaliteten av att göra riskbedömningar behöver förbättras (SOU 2017:6, s.42).

5.5 Forskning om delad vårdnad och växelvis boende

När barnets bästa infördes som juridisk term inom familjerätten på 1970-talet signalerade det en betydelsefull övergång till ett erkännande om att båda föräldrarna har betydelse i barnens liv även efter en separation (Kruk, 2018, s. 388f). Tidiga argument grundar sig i Bowlbys (1969) anknytning- och separationsteori som har fokus på barns behov att upprätthålla en anknytning till den primära vårdnadshavaren, där mamman ansågs vara den naturliga primära föräldern. Kruk (2018, s. 391) hänvisar till Stacks (1976) forskning som har bevisat att barn kan känna sig hemma i fler miljöer och att de blir bättre rustade för ett mångsidigt samhälle. Barn har en individuell motståndskraft och en separation från den ena föräldern kan bryta viktiga familjeband. Resultatet av Stacks (1976) forskning har även visat att barnen hanterar separationen lättare när föräldrarna har delat och gemensamt föräldraskap.

Ett delat föräldraskap ansågs endast lämpligt för de föräldrar som inte befann sig i konflikt eller där konflikten inte var lika påtaglig för att ett bra samarbete skulle kunna fungera (Kruk, 2018, s. 394). Nyare forskning har däremot visat att ett gemensamt föräldraansvar kan minimera att barn påverkas negativt av föräldrarnas konfliktfyllda relation. Om barn ges möjlighet att ha en bra relation till båda föräldrarna kan det bli en skyddande faktor oavsett graden av konflikt. I situationer där våld förekommer går det inte att resonera på samma sätt (Nielsen, 2017, s. 227f). Kruk (2018, s. 395) anser inte att barn bör skyddas i överdriven mån, så länge det inte riskerar att vara skadligt för barnet. Delat föräldraskap kan vara fördelaktigt i de flesta fall, men det ska inte tas för givet i lagen att det gäller för alla. Barn i familjer där det råder mycket konflikter gynnas inte alltid av det. Baserat på sin studie om olika argument emot delat föräldraskap, att en laglig presumption av delat föräldraskap skulle innebära att föräldrarnas rättigheter prioriteras framför barnens mående. Han understryker att domstolen saknar juridisk och psykologisk grund att erkänna en förälder som primär när båda anses vara adekvata (Kruk, 2018, s. 390ff).

Slutsatsen Kruk (2018, s. 397) kommer fram till är att trots inrättningen om barns bästa så är barns intressen inte tillräckligt representerade i domstolens förfaringssätt. Det är en vågskål

när det kommer till att erkänna delat föräldraskap, som anses vara det bästa för de flesta barn och är lika fördelaktigt för föräldrar. Det blir därför en intressant aspekt för oss att tillämpa när vi undersöker hur tingsrätten dömer i tvistemål där vårdnad och umgänge bestäms utifrån vad som anses vara barnets bästa.

Scott och Emery (2014) fokuserar på standarden om barnets bästa och könspolitiken i USA under de senaste 40 åren. Författarnas argument går att jämföra med aspekter inom svensk målsättning som också går ut på att främja barnets rätt till båda föräldrarnas fortsatta engagemang efter en separation (Kruk, 2018). Scott och Emery (2014, s. 82) menar att det pågått ett 30-årigt könskrig om vårdnaden där föräldrar motiverar bevis på varandras brister och misslyckanden som kan påverka deras förmåga att samarbeta för barnets bästa. Det tenderar att gynna den ena föräldern, vilket resulterat i konflikter mellan deras respektive förespråkare. Detta resulterar i att barnets bästa-principen har blivit förankrad och verkat emot en mer bestämd regel (Scott och Emery, 2014, s. 108).

Blomqvist och Heimer (2016, s.787) skriver kring policyn om att växelvis boende har blivit en rättslig norm i Sverige inom vårdnadstvister. Policyn är från 1998 men har modifierats år 2006. Forskarna undersökte hur svenska politiker resonerade kring potentiella motsägelsefulla värden av lika föräldraskap efter separation och för barns intressen. De undersökte hur de vanligaste invändningarna mot domstolsbeslut angående alternerande boende hanterades. Dessa invändningar var: behovet av stabilitet och säker anknytning, risken att höga konfliktnivåer mellan föräldrar skadar barnet och barnets egna rättigheter att få uttrycka sig i frågor som rör deras boende.

Slusaster som Blomqvist och Heimer (2016) kom fram till var att alla invändningar behandlades av beslutsfattarna och var något som diskuterades av experter, kommissioner och politiker under policyprocessen. I deras analys diskuterades risken för att barn skulle komma till skada till följd av våld i hemmet eller på grund av föräldrarnas oförmåga att samarbeta. Forskarna kunde se att regeringen genomförde ändringar för att förbättra skyddet för barn från våld efter den initiala policyreformen 1998. Den modifierade reformen 2006 innehåller därefter tydliga resonemang kring föräldrarnas förmåga att samarbeta som en viktig förutsättning att beaktas av domstolarna. Trots denna betoningen av föräldrarnas samarbetsförmåga lämnades det i att balansera behovet av barnets behov av kontakt med båda föräldrarna mot risken för konflikt (Blomqvist och Heimer, 2016, s.801f).

Undersökningen visade också att domstolarna bör beakta barnets åsikter om barnet anses vara moget, men ingen formell rätt gavs till barnet att bli hörd. Istället lämnas det upp till domstolen själv att avgöra när man ska ta hänsyn till barnets åsikter och hur mycket vikt som ska läggas vid deras åsikt i förhållande till andra överväganden (Blomqvist och Heimer, 2016, s.801f).

5.6 Handläggning för barnets bästa

Rejmer (2003) genomförde en studie där hon granskade tingsrättens roll vid hantering av vårdnadstvister. Studien publicerades 2003, innan barnkonventionen implementerades i svensk lag. Det har därmed skett ändringar lagstiftningsmässigt vilket vi tar hänsyn till. Vi bedömer dock att det finns delar i detta som fortfarande är av relevans att ta upp för att förstå hur utveckling kring handläggning för barnets bästa sett ut.

Rejmer (2003, s.113) skriver att handläggningen av vårdnadstvister inte har genomgått större förändringar sedan 1920-talet men att synen på barnet, föräldrarollen, samlevnad och konflikter har ändrats. Utifrån hennes studie menar hon att tingsrättens handläggning inte är till för att uppnå en genuin konfliktlösning utan mer för att sätta stopp för konfliktförlopp och skapa lugn (Rejmer, 2003, s. 184ff). En anledning till detta är att lagstiftningen är inkonsekvent, vilket skapar interna konflikter för de professionella aktörerna som måste balansera föräldrarnas rättigheter med barnets bästa (Rejmer, 2003, s. 189).

Hon ifrågasätter också om professionella aktörerna har adekvat kompetens då hennes analys visade att endast en liten andel av barnen hade utretts och beskrivits utifrån sina individuella behov och önskemål. Resultatet av studien visade också att endast barn i yngre tonåren med en klart uttalad vilja kommer till tals i vårdnadsutredningar. Det utgör endast en liten andel av de barn som berörs av vårdnadstvister (Rejmer, 2003, s.188f). De professionella aktörerna som deltog i Rejmers (2003) studie menar att begreppet "barnets bästa" är otillräckligt definierat. Studien visade att tingsrätten underlåter att tillämpa barnperspektivet som Barnrättskommittén presenterat där det kunde påvisas att barnets bästa inte alltid beaktades i varje enskilt fall. Tingsrättens bedömning av barnets bästa hämtades från rättskällorna som enbart visar barnets allmänna och generella behov (Rejmer, 2003, s. 201f).

Sammanfattningsvis visar resultatet av Rejmers (2003) studie att det finns brister i tingsrättens hantering när det gäller att säkerställa barnets bästa och att främja verklig konfliktlösning. Hon belyser behovet av tydligare lagstiftning och ökad kompetens hos de professionella aktörerna för att möta barns behov. Studien visade att konflikt och dess inverkan på barnet inte beaktas i handläggning och för att stärka barnperspektivet bör FB kap 6 § 2 a utökas till att uttryckligen omfatta föräldrakonfliktens inverkan på barnet. Begreppet "samarbete" bör också definieras ytterligare i lagstiftning eftersom samarbetsförmåga är en avgörande faktor vid bedömning av vårdnad (Rejmer, 2003, s. 201-202).

5.7 Föräldrakapacitet och lämplighet

En aspekt som ingår i bedömningen av vad som är barnets bästa är vilken föräldrakapacitet föräldrarna har och hur deras beteenden och egenskaper påverkar barnet. Kaldal, Hellner och Mattsson (2024, s.9) skriver att när båda föräldrarna strävar efter att ha en aktiv roll i föräldraskapet höjs ribban gällande vad som krävs av samarbete mellan dem. De menar också att det finns en enighet i att de flesta barnen har nytta av gemensam vårdnad.

Forskarna genomförde en studie där föräldrar med gemensam vårdnad deltog som resulterade i att de kunde notera att dessa föräldrar hade vissa egenskaper som är aspekter som ses över i ett sammanhang angående beslut om gemensam vårdnad. Dessa föräldrar var mer benägna att ha hög utbildningsnivå, hög socioekonomisk status, låga nivåer av konflikter, låga nivåer av psykiatriska problem, höga nivåer av att ha ett aktivt föräldraskap före separation och nära boende till varandra efter separation. Det är alltså mer sannolikt att gemensam vårdnad tillämpas och lyckas när föräldrarna har dessa egenskaper och goda möjligheter till samarbete. Föräldrarnas välbefinnande är också en stark medlare för barns välbefinnande (Kaldal, Hellner och Mattsson, 2024, s.24ff).

Forskning visar att intensiva och kroniska konflikter, både verbala eller fysiska, mellan föräldrar är en stor stressfaktor för barn och har en negativ inverkan på barnets psykiska hälsa och välbefinnande. Detta skriver Norlén (2024, s.27ff) om och att där det finns höga nivåer av konflikt skapas negativa förhållanden som inte gagnar barnet. En nyligen genomförd forskningsöversikt från Harold och Sellers (2018) visar också att barn påverkas negativt av konflikter och som ökar chanserna för att barn får sömnstörningar, beteendeproblem, låg självkänsla, depression, brister i akademiska prestationer, negativ inverkan på sin sociala

kompetens, sämre fysisk hälsa och riskbeteenden. Harold och Sellers (2018) drar slutsatsen att föräldrakonflikt är en tidig riskfaktor som ökar sannolikheten för att barn utvecklar barnpsykopatologi. (Norlén, 2024, s.27ff). Samt att kliniska exempel visar att exponering för en problematisk skilsmässa, konflikter mellan föräldrar och våld utlöser psykologiska och psykiatriska problem hos barn (Norlén, 2024, s.33ff).

Sammanfattningsvis skriver Norlén (2024, s.33ff) att det inte finns någon specifik form av vårdnad och boende efter skilsmässa som passar alla barn och föräldrar. Hur man väljer att ha det måste skraddarsys efter barnens och föräldrarnas individuella behov och ska modifieras allt eftersom barns relationer med föräldrar utvecklas. Kvaliteten på föräldraskap är en nyckelfaktor för barns mental hälsa för barn med skilda föräldrar.

Nylund (2024, s.41) skriver om det nordiska välfärdsparadigmet och att båda föräldrarna förväntas försörja sig med sysselsättning och i enlighet med jämställshetsparadigmet antas föräldrar ha ungefär lika föräldrakapacitet. Hon skriver att föräldrar underförstått kan tolkas som rationella personer med god föräldraförmåga och förmåga att komma överens om vad som är barnets bästa. Vissa föräldrar har dock oförmåga och kan inte uppfylla de förväntningar som finns för ett idealistiskt föräldraskap. De har uppkommit en ökad medvetenhet om att vissa föräldrar misshandlar eller försummar sina barn och en anledning är på grund av otillräcklig föräldrakapacitet. Forskning visar att höga nivåer av konflikt, risk för övergrepp eller försummelse uppstår i många familjer, vilket minskar kvaliteten på föräldraskap som påverkar barnets välmående och hälsa (Nylund, 2024, s.41.43).

6. Teoretisk utgångspunkt

I följande avsnitt tar vi upp och förklarar två teorier som valts ut för att analysera vårt empiriska material.

6.1 Teori om översättning

Teorin om översättningar har valts för att kunna analysera hur konstruktionen i barnets bästa översätts på olika sätt i olika sammanhang. Populära koncept och idéer är inte oföränderliga och ständigt omformas och översätts när de förs in och användas i nya organisationer och sammanhang (Rövik, 2000, s149ff). Teorin har valts för att kunna förklara hur tingsrätten

som organisation bedömer barnets bästa utifrån olika aspekter i varje enskilt fall. Teorin om översättningar är en organisationsteori där vi ser tingsrätten som en organisation begrepp och idéer översätts inom. Teorin används i huvudsak för att tolka undersökningens material i relation till forskningsfrågorna. Detta i kombination med en kompletterande teori om delaktighet som beskrivs längre ner i detta avsnitt.

Teorin innehåller bland annat två modeller för att förstå översättning. Den första modellen, diffusionsmodell, handlar om standardtolkningar av hur idéer överförs och är inspirerade av fysiska lagar såsom tröghet och rörelse. En idé skapas i centrumet och när någon tillämpar den skapas spridning. Hur långt spridningen når beror på kraften den hade när spridningsförloppet börjar och hur långt den når beror på hur stort motstånd den möter. Idén förändras inte under förloppet, men förlorar tillslut sin spridningskraft. Den andra modellen, översättningsmodell, ger en mer praktisk beskrivning av hur sociala idéer sprids. Här transporteras en idé genom tid och rum på grund av att ständigt ny energi tillförs till den ursprungliga formen och bearbetar den (Rövik, 2000, s. 150). Teorin ger oss förståelse för komplexiteten som uppstår när samhället införlivar och omformar idéer till vad de ska användas till. Det är många gånger rådande strukturer och inarbetade sätt att gå tillväga som ligger bakom justeringen av ett koncept.

Det finns fyra huvudtyper av översättningsprocessen. Den första är *konkretisering* och handlar om att idén ska bli mer begriplig och praktiskt användbar. Den andra översättningen kallas för *delvis imitering* och sker när man inspireras och införlivar vissa aspekter av ett populärt koncept. Nästa översättning kallas för *kombinering* och innebär att ställa flera koncept i relation till varandra. Den sista typen av översättning är *omsmältning* som beskrivs som radikal där koncept blandas med varandra och omformuleras till helt nya varianter (Rövik, 2000, s. 302f).

6.2 Shiers delaktighetsmodell

Shiers delaktighetsmodell (2001) har utvecklats för att förstå barns inflytande och delaktighet. Vi har valt att använda Shiers delaktighetsmodell (2001) som teorin för att förstå och analysera hur barns behov och önskemål framkommer genom hur deras delaktighet tillgodoses i domarna. Modellen används främst under huvudtemat *barnets delaktighet* och blir relevant för att förstå i vilken utsträckning barnen får vara delaktiga.

Modellen utgår från fem nivåer av deltagande utifrån beslutsfattande. *Nivå 1* innebär att man lyssnar på barnen när de uttrycker sina önskemål, åsikter och behov. Barnen får även information men blir inte uppmuntrade att prata. *Nivå 2* handlar om att vuxna skapar förutsättningar för att barn ska få uttrycka sig. Aspekter som blyghet och funktionsvariation kan spela roll, vilket betonar vikten av att metoder anpassas utifrån det specifika barnet. I *nivå 3* beaktas barns åsikter i beslut som rör barn. I nivå 2 söker man aktivt barns åsikter, det innebär dock ingen garanti för att dessa beaktas vid beslut. Det är först i nivå 3 som man börjar ta hänsyn till barns åsikter då det denna nivå motsvarar artikel 12 i barnkonventionen (Shier, 2001 s. 110ff). Shier menar att det sker en öppning och möjligheter på respektive nivå. Dessa tre steg går att förstå genom att öppnandet sker när arbetstagaren tar hänsyn till barns åsikter. Möjligheten uppstår när det finns en beslutsprocess som möjliggör att barnens synpunkter beaktas. Skyldigheten existerar när organisationen kan säkerhetsställa att barns åsikter får berörande vikt i beslutsfattande, det vill säga när de implementerar artikel 12 i FN:s barnkonvention.

Nivå 4 involverar barn i beslutsfattande processer och blir en övergång från samråd till aktivt deltagande. Barn är här direkt involverade vid platsen där beslut fattas. Shier (2001) menar att det krävs att vuxna tar reda på vad barn faktiskt vill och att ta hänsyn till det. *Nivå 5* är den högsta nivån av delaktighet. För att uppnå nivå fem krävs det att de vuxna är beredda att dela sin makt med barnen. Det innebär att det behöver finnas riktlinjer för barns delaktighet och föras ett resonemang om risker och fördelar innan makten delas med barnen (Shier, 2001, s. 114f).

7. Metod

Vår studie har en kvalitativ ansats och metoden vi valt för undersökningen är en dokumentanalys som har inriktning på tematiskt analys. Dokumenten vi har analyserat är domar i vårdnadstvister som vi begärt ut från olika tingsrätter i Sverige. I följande avsnitt kommer vi redogöra för den valda metoden genom diskussion av metodologiska överväganden, urval och material, bearbetning och analys, tillförlitlighet, arbetsfördelningen samt etiska överväganden.

7.1 Metodologiska överväganden

Syftet med denna undersökning är att genom en kvalitativ dokumentanalys av tingsrättsdomar gällande vårdnadstvister undersöka hur barnets bästa framkommer och motiveras i dokumenten. Valet av att göra en kvalitativ undersökning grundar sig i att vi vill få en bättre förståelse för domstolsprocessen i vårdnadstvister, som grundar sig i det som är barnets bästa. Genom att genomföra en kvalitativ undersökning ökas möjligheterna för en djupare förståelse för människors sammanhang och situationer samt att andra samhällsproblem även synliggörs (Ahrne och Svensson, 2022, s. 9).

I vårt fall öppnar en kvalitativ undersökning upp möjligheterna för en mer nyanserad förståelse för en del i den rättsliga processen gällande vårdnadstvister, samt hur barnets bästa framkommer. En kvalitativ ansats tillåter forskaren att närma sig ämnen på ett mer utforskande sätt som gör att vi då kan undersöka komplexiteten gällande hur principen med barnets bästa tillämpas, framställs och motiveras i en del av praktiken. Det öppnar även upp möjligheten till att lyfta fram och förstå olika sammanhang som påverkar beslutfattare samt föräldrar och barn i vårdnadstvister.

7.2 Urval och material

Vårt underlag för studien är domar gällande vårdnadstvister som vi begärt ut från olika tingsrätter i Sverige, mer specifikt Stockholm, Göteborg, Lund och Malmö. Vi begärde ut slumpmässiga domar från det senaste halvåret från respektive tingsrätt. Detta på grund av att vi vill ha domar i närtid och efter barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning. Vi hade inget krav på barnens åldrar eller kön när vi begärde ut domarna. Vi har valt att begära ut domar från tingsrätt eftersom det är den första instansen som avgör bland annat tvistemål (Sveriges domstolar, 2022. A). Vi har valt från första instansen för att det tas upp fler mål där än i högsta domstolen (Domstolsverket, 2023). Anledningen till att vi valde att begära domar från Stockholm, Göteborg och Malmö är för att de är större städer med en större datamängd som kan bidra till en större variation i de fall som tas upp i domarna. Vi hade även förhoppning om att domar från större städer kunde vägleda oss för hur rättspraxisen utvecklats i Sverige. Det tog dock längre tid att få svar från Malmö tingsrätt och i och med det gjorde vi ett slumpmässigt val av att begära ut domar från Lund. Detta för att vi sedan innan har begärt ut domar från Lunds tingsrätt, i och med juridikkursen på termin 3, och

visste att det funkade bra. Tillslut fick vi svar från Malmö tingsrätt och valde att ta med dessa domar också för att de var relevanta för vår studie. Urvalet blir målstyrt urval eftersom vi har vissa kriterier för urvalet. Dessa krav är att domarna är från tingsrätt och att det gäller just vårdnadstvister. Bryman (2018, s. 497f) menar att målstyrt urval väljs utifrån målet med forskningen för att kunna besvara sina frågeställningar.

Materialet för vår undersökning består av 24 domar där 12 är från Stockholm, 3 från Lund, 3 från Malmö och 6 från Göteborg. Domarna är olika långa och omfattande där enstaka har varit ca 5 sidor medan de flesta har varit runt 13-30 sidor långa. Domarna är uppbyggda på så sätt att det börjar med vad *domslutet* blev. Sedan kommer *yrkanden* från föräldrarna som innehåller information om hur föräldrarna vill att vårdnad, boende och umgänget ska se ut. Här finns också redogörelser för grunderna för yrkandet och bevis. Om det är en omfattande konflikt kan även *utveckling av talan* finnas med från föräldrarna som innehåller ytterligare eller mer detaljerad beskrivning kring situationen. Efter detta kommer *utredning* som innehåller information om hur utredningen har genomförts och vad som framkommit. Vidare kommer *domskälet* som innehåller utgångspunkter för bedömning, samt hur tingsrätten valt att bedöma och utifrån vilka grunder. Sist kommer information kring *hur man överklagar*.

7.3 Bearbetning och analys

Vi valde att ha en tematiskt inriktning på dokumentanalysen vilket innebär att vi har sökt fram olika teman i materialet. Metoden är flexibel och går att använda på olika sätt men resulterar ofta i övergripande teman och underrubriker av dessa (Bryman, 2018, s. 702f). Syftet med en tematiskt analys är att det ger en bra grund för att forma en bättre förståelse av datan på vårt område som består av 24 domslut. Analysen kräver att vi har läst och analyserat materialet noggrant för att sedan kunna hitta teman och välja ut relevant data som vi kan motivera utifrån våra frågeställningar. Ett vanligt sätt att identifiera teman som vi använt oss av är att identifiera repetitioner som förekommer i vår empiri. Det är inte ett tillräckligt kriterium för att något ska bestämmas som ett tema, utan ett tema behöver också vara relevant för de forskningsfrågor man har. Vi har även undersökt övergångar som innebär hur olika teman förändras i materialet. En ytterligare aspekt är att analysera likheter och skillnader där temat framkommer på olika sätt och skiljer sig från varandra i olika domar. Vi har även gjort en reflektion över vad som inte finns med i datamängden (Bryman, 2018 s. 704ff).

Analysen inleddes med att vi läste de 24 domarna noggrant vid upprepade tillfällen och förde anteckningar. Detta för att säkerställa att vi läst och förstått domarna rätt. Vi förde parallellt in information från domarna till en sammanställning för att lättare kunna hantera materialet inför den tematiska analysen (Bilaga 1). Vi valde teman och underteman genom att ta ut intressanta aspekter av texten och skrev ner exempel på dessa för att sedan kunna föra in detta i en mer omfattande tabell (Bilaga 2).

Sorteringen av datamaterialet ledde till att två huvudteman och fem underteman valdes ut. Det första huvudtemat har vi kallat för *Barnets bästa* på grund av att det återkommer i alla domar och ska ligga till grund i alla beslut som rör barnet (Barnombudsmannen. 2024). Vi kunde urskilja tre underteman till *Barnets bästa* som är de aspekter tingsrätten oftast diskuteras inför och i domskäl för vad som är bäst för barnet. Dessa är: *vårdnad, boende och umgänge, föräldrars lämplighet och kontinuitetsprincipen*. Det andra huvudtemat har vi kallat för *Barnets delaktighet* där två underteman kunnat identifieras. Vi lade märke till att barnets delaktighet varierar i domarna och att det i många fall förs en diskussion om barnet utan dennes delaktighet. På grund av det är våra underteman till barnets delaktighet *hur man pratar med barnet* och *hur man pratar om barnet*.

När alla domar var lästa och införda i bilagorna började vi ta fram citat som innehåller information som går att koppla till respektive undertema och som är behjälpliga för att besvara våra frågeställningar. Vissa citat vävdes in i analysen i form av text medan vissa citat valde att ha kvar. Vi valde att ha kvar vissa citat eftersom dessa tydligt visar vad tingsrätten tar i beaktning för att motivera barnets bästa och på så sätt stärker upp det vi analyserar.

Nedan syns en del av tematiseringen av vårt insamlade datamaterial som består av 24 domar (Bilaga 2).

Tabell 2- tematisering av datamaterial

Huvu-tema	1.0 Barnets bästa	1.0 Barnets bästa	1.0 Barnets bästa	2.0 Barnets delaktighet	2.0 Barnets delaktighet
Under-tema	1.1 Vårdnad, boende och umgänge	1.2 Föräldrarnas lämplighet	1.3 Kontinuitet (kontinuitetsprincipen)	2.1 Hur man pratar <u>med</u> barnet	2.2 Hur man pratar <u>om</u> barnet

Dom#1	Pappa får ensam vårdnad. Anses motiverat att flytta barnen pga långsiktiga positiva effekter.	Mamman anses som olämplig, blockerar kontakt. Hon har utsatt barnen för föräldraalienation. Mamman är bostadslös.	Får svagt genomslag på grund av att de far illa. De långsiktiga positiva effekterna överväger.	Inte fått komma till tals pga mamman. "Bland annat har socialsekreterare uppgett att barnen såg bleka ut och inte fick komma till tals..."	"Under vårdnadsutredningen har flera orosanmälningar inkommit.." "...flickan behöver ta ett stort ansvar för sin ålder" "...barnen har tidvis saknat mat.."
--------------	---	---	--	--	---

7.4 Tillförlitlighet

Metodens tillförlitlighet grundar sig i fyra kriterier om trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att konfirmera och styrka. *Trovärdigheten* syftar till att skapa förtroende hos läsaren och att därmed uppnå trovärdighet i det man skriver. Att säkerställa att forskning utförs gällande metod-regler som finns. *Överförbarhet* handlar om hur forskaren redogör för materialet som använts för att genomföra studien vilket ska vara så detaljerat och omfattande som möjligt. *Överförbarhet* innebär också hur överförbara resultaten av studien är till en annan miljö. *Pålitligheten* syftar till att man bör ha ett granskande synsätt och redogöra tydligt för sin forskningsprocessen och hur man gått tillväga (Byrman, 2018, s.467f).

Möjlighet att styrka och konfirmera innebär att som forskare kunna säkerställa att man agerat och i god tro. Det innebär alltså att det ska finnas tydlighet i att forskaren inte medvetet låtit egna värderingar eller teoretiska inriktningar påverka studiens utfall och process (Bryman, 2018, s.470).

För att skapa tillförlitlighet i denna studie har vi strävat efter att uppnå dessa kriterier i största mån. För att säkerställa och uppnå trovärdighet har vi en tydlig metod där vi beskrivit hur vi genomfört studien och förklarat varför vi gjort på ett visst sätt. Vi har även varit noggranna när vi valt ut diverse källor och tidigare forskning och sett till att de uppfyller rätt syfte. Detta för att skapa transparens och öppenhet för att läsaren ska få en rättvis och rimlig bild av det som undersöks. För att uppnå pålitlighet i vår studie har vi även där försökt på ett tydligt och omfattande sätt redogjort för hur vi gått tillväga och hur olika delar av forskningsprocessen genomförts. Vi har redovisat vår tematiska analys noggrant och utförligt i två tabeller som

sedan ligger till grund för vår analys. Detta för att skapa förtroende och för att läsaren ska kunna gå tillbaka och läsa hur olika delar har genomförts för att säkerställa att det som skrivs verkar pålitligt.

Att noggrant och omfattande beskriva hur studien har genomförts ger förhoppningsvis förutsättningar för överförbarheten. Vi beskrev hur vi gått tillväga för att begära ut domarna och vilka tingsrätter, samt hur vi gått tillväga i forskningsprocessen. För att uppnå möjligheten att styrka och konfirmera har vi strävat efter att ha ett neutralt tillvägagångssätt där vi genom att systematiskt granska tingsrättsdomare kunnat hitta mönster som vi gjort till teman som är kopplat till de vi undersöker. Vi har citerat domarna rakt av och gjort en analys av det som faktiskt framgår i domarna. Vi har inte tagit in andra aspekter och har varit transparenta med hur vi samlat in och analyserat vår data.

Förståelsen vi har om ämnet sedan innan är begränsad, men vi har fått ta del av viss information genom Socionomutbildningen. Vi har genom juridikkursen fått lära oss att tolka olika lagar och hur domstolen kan resonera, vilket har varit en fördel för att minska risken för feltolkningar då vi har en övergripande förståelse. Dock har ingen av oss tidigare tagit del av domstolsmaterial gällande just vårdnadstvister. Det domstolsmaterial vi tagit del av genom utbildningen har gällt andra ämnen. Att vi har en begränsad förförståelse har upplevts både som en styrka och en svaghet under vår undersökning. Det var lite svårt i början att förstå hur vi skulle tolka tingsrättens resonemang men det blev tydligare ju fler domslut vi läste. Vi har inte haft några förväntningar på vårt material vilket har bidragit till att vi kunnat göra en mer neutral och opartisk analys, eftersom vi inte på ett förutbestämt sätt tolkat resultaten på ett visst sätt. Vi har aktivt arbetat med att komplettera och fördjupa vår förståelse under arbetets gång.

7.5 Arbetsfördelning

Vid starten av uppsatsskrivandet träffades vi tillsammans för att gemensamt lägga upp en plan för arbetet. Under arbetets gång har vi därefter träffats minst två gånger i veckan på plats tillsammans och gemensamt skrivit på arbetet och resterande tid har vi skrivit på varsitt håll. När vi skrivit på olika håll har vi innan satt upp mål och planerat upp vad vi ska fokusera på och vem som ska skriva om vad. För att skapa likvärdighet i hur mycket varje person skriver och lägger ner tid på arbetet har vi från start haft en öppen dialog med varandra där vi kunnat

ta upp oklarheter, frågor och funderingar gällande arbetet. Arbetsfördelning har därmed varit jämn. Vi har också en bra relation mellan varandra vilket bidragit till att vi kunnat ha en bra kommunikation och uppmuntrat varandra att komma vidare när det behövs.

7.6 Etiska överväganden

För att forskning ska genomföras korrekt behöver etiska aspekter tas i beaktning och vägas in i undersökningen. För att en undersökning ska vara etiskt försvarbar behöver man ha en etisk diskussion där man som forskare motiverar hur man arbetar för att uppfylla de etiska kraven. Det finns fyra huvudkrav som man bör förhålla sig till i forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Eldén, 2020, s.29-31). Informationskravet innebär att forskaren ska se till att de som är berörda av studien ska få information om forskningsuppgiftens syfte. De berörda deltagarna ska vara frivilliga och de ska kunna avbryta sin medverkan när de vill. Samtyckeskravet syftar till att deltagarna av en undersökning har rätt till att själva bestämma över sin medverkan (Eldén, 2020, s.30). Att uppfylla dessa två krav för vår studie blev svårt. Detta eftersom vi har begärt ut domar från tingsrätter och därmed inte själva varit i kontakt med de berörda personerna som domarna handlar om för att kunna ge information och fråga om samtycke. I enlighet med etikprovninglagen (SFS 2003:460) behöver undersökningar som berör människor och biologiskt material från människor genomgå en etikprovning. Detta gäller dock inte för uppsatser på grundutbildningar eftersom det är ett så kallat studentundantag (Eldén, 2020, s. 33). Genom att tillämpa denna lag kan därav vår studie fortfarande ses som etiskt försvarbar. Domarna vi begärt ut är också offentliga handlingar och vi har fått godkännande från tingsrätterna att få dem utbegärda för att enbart använda dem i syftet för denna studie. De andra två kraven, som diskuteras nedan, i samklang med etikprovninglagen (SFS 2003:460) stärker också upp att vår studie är etiskt försvarbar.

Konfidentialitetskravet innebär att alla personer i en undersökning ska ges största möjlighet till att få konfidentialitet där personuppgifter och information ska försvaras på ett sådant sätt att utomstående personer inte kan ta del av dem. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlas in om enskilda individer enbart får användas till forskningsområdet (Eldén, 2020, s.30-31). Dessa två kraven blir av desto mer relevans och får större betydelse för att vår studie är etiskt försvarbar. Domar som används är offentliga handlingar, men det kan fortfarande framgå känslig information om de berörda som i detta fall är barn, föräldrar

och deras levnadssituation. För att därmed uppfylla konfidentialitetskravet och för att känslig information inte ska spridas har vi aidentifiera individer från domarna för att utomstående personer inte ska kunna koppla ihop vår studie till en specifik dom eller information om ett specifikt barn eller familj. Vi kommer också ta bort målnumret och byta ut till en annan numrering för att både anonymisera, men också för att vi lättare ska kunna hålla koll på domarna för att kunna analysera dem. Vårt material, domarna, kommer även att förstöras efter att uppsatsen är godkänd för att det inte ska användas till något annat än till studiens syfte. På så sätt uppfyller vi också nyttjandekravet.

Sammanfattningsvis menar vi att vi uppfyller de forskningsetiska principerna och kraven för vår studie. Det är ett viktigt forskningsområde och antalet vårdnadstvister i domstol ökar. Barnets bästa är upphöjt till svensk lag och ska vara avgörande i alla beslut som rör barnet. Att undersöka hur detta följs och ser ut i praktiken skapar en större nytta och syftet med studien får större tyngd.

8. Resultat och Analys

Två huvudteman och fem underteman har kunnat identifieras i domarna. I analysen kommer citat uttagna från olika domar tas upp som visar på centrala delar som är förekommande som har betydelse i framställningen och motiveringen av tingsrättens bedömning av vad som är bäst för barnet. Det finns en större sammanställning av domarnas innehåll i bilaga 1 och 2.

8.1 Barnets bästa

Barnets bästa är något som finns med och åberopas i alla 24 domar. Tingsrättens bedömningar av vad som är barnets bästa är därmed också gjorda i enlighet med FN:s barnkonvention som gäller som svensk lag sedan januari 2020. Det finns dock en variation i vilken omfattning som principen om barnets bästa beaktas. I flertal av domarna är det tydligt att tingsrättens bedömningar vilar på viktiga lagrum. I många domar, främst i domskälen, beskrivs centrala paragrafer från föräldrabalken 6 kap som därefter följer motiveringen och förklaringar över vad som är barnets bästa i det specifika fallet. Samtidigt nämns inte paragrafer alls i vissa domar. I dessa domar märker man dock att tingsrätten fortfarande beskriver på sätt som man förstår att bedömningen fortfarande utgår från barnets bästa och

grundar sig i lagrum och regler, men att de inte uttryckligen hänvisar till paragrafer i föräldrabalken.

Vårdnad, boende och umgänge

Första undertemat som vi identifierat är vårdnad, boende och umgänge. I samtliga domar följer en bedömning av olika aspekter av vad som anses vara barnets bästa gällande hur vårdnad, boende och umgänge ska se ut. Sveriges Domstolar (2022, B) förklarar att det ska finnas en beskrivning av tvistefrågan i domar och hur det hanteras. Ibland finns en beskrivning av hur enbart en av dessa aspekter ska se ut medan i vissa fall beskrivs samtliga aspekterna i detalj. Detta var något vi kunde identifiera i domarna. I de domarna där det var större konflikt mellan föräldrarna och där det fanns en mer komplex problematik beskrevs alla tre aspekter, alltså vad som är bäst för barnet vad gäller vårdnad, umgänge och boende, i större utsträckning än i de domar som var kortare där det inte fanns en lika stor problematik i tvisten mellan föräldrarna.

Vi har kunnat identifiera att vid bedömning av vårdnad, boende och umgänge tittar tingsrätten på *risker* som finns för att barnet kan fara illa. Risker såsom psykiskt och fysiskt våld, brottslighet, alkohol- och narkotikaproblem. Detta görs tydligt i bland annat i domarna nedan där tingsrätten skriver:

Ett umgänge med övernattningar framstår emellertid inte som förenligt med barnets bästa såvitt att minska risken för att barnet far illa; *namn på pappan* har dömts för drograttfylleri; narkotikabrott; dottern befann sig i huset vid husrannsakan; detta är inte en miljö som är lämplig för barn att vistas i. (Dom #5)

Tingsrätten konstaterar även att *namn på pappan* har utövat våld mot *namn på mamma* i barnens närvaro [...]. (Dom #11)

[...] att umgänget inte är till barnens bästa. Detta då umgänget kan innebära en ökad risk för dåligt mående hos barnen samt att de utsätts för våldsamma situationer och press utifrån att de inte får röja sin adress och vistelseort. (Dom #11)

Vidare framgår att barnen fortfarande mår väldigt dåligt samt att de i samtal med bl.a socialnämnden har berättat om våld som utövas av deras pappa. Barnen har även uttryckt för att de känner mycket stor rädsla för honom. (Dom #19)

Utifrån citaten ovan och andra liknande resonemang (dom #7, #8, #20) i domarna visar att tingsrätten därmed bedömer att risker drabbar barn negativt. Detta skriver också Norlén (2024, s.31) där resultatet av hennes forskning visar att intensiva konflikter är en stor stressfaktor för barn vilket i sin tur får en negativ inverkan på barnets psykiska hälsa och välbefinnande. I domarna ställer tingsrätten olika aspekter mot varandra för att kunna göra avvägningar för att bedöma hur barnet ska skyddas på bästa sätt från risker. Likt det Liebel (2018, s. 601f) skriver om frågan vad som skadar barn kan vara lätt vid första anblick att bedöma, men att frågan om hur man ska skydda barnet från det kan vara svårare.

Rejmer (2003, s. 201f) skriver att i handläggning gällande vårdnadstvister beaktas inte föräldrarnas konflikt och vad den får för inverkan på barnet. Vi kan idag se, åtminstone i dessa domar vi analyserat, att detta är något som tingsrätten faktiskt tar i beaktning för att kunna bedöma vad som är bäst för barnet. Det tyder på att det tar hänsyn till hur konflikten mellan föräldrarna påverkar barnet och hur de därmed på bästa sätt ska skydda barnet från att påverkas negativt av det. Rejmer (2003, s.113) skriver också att handläggningen av vårdnadstvister inte genomgått större förändringar sedan 1920-talet men att synen på barnet, föräldrarollen, samlevnad och konflikter har ändrats. Vi kan på ett sätt konstatera utifrån de domarna vi analyserat att handläggningen för barnets bästa har förändrats på vissa plan där flera aspekter för vad som är barnets bästa nu genomförs. Tingsrätten gör avvägningar mellan risker, barnets behov av kontakt, lämplighet och kontinuitet. Samt att barnkonventionen blivit till lag och implementerats i den svenska lagstiftningen vilket tingsrätten tar hänsyn till i domarna. Detta kan också förstås genom teorin om översättning som ger en förklaring till hur ideer transporterat genom tid på grund av att ny energi ständigt tillförs till den ursprungliga formen som därmed blir mer och mer bearbetad, förbättras och anpassas (Rövik, 2000, s 150).

En annan aspekt som tas upp i majoriteten av domar och som ligger som grund för hur tingsrätten framställer barnets bästa är hur *barnets behov av nära och god kontakt till båda föräldrarna* ser ut. I domarna menar tingsrätten att kontakt med båda föräldrarna är något positivt och som gagnar barnet, så länge det inte finns risk för att barnet ska fara illa. Det går att liknas med det som Kruk (2018, s. 388) skriver om att båda föräldrarna har betydelse i barnens liv, där tingsrätten ser det i största mån som något positivt för barnet. Detta tydliggörs i citatet nedan:

Umgänget ska vara löpande för att bibehålla god och nära kontakt med båda föräldrarna i bästa mån. (Dom #6)

Barnet har rätt till umgänge med barnet för att bibehålla kontakt med båda föräldrar. (Dom #13)

Barnets behov av nära och god kontakt med båda föräldrar är också en aspekt som bedöms. (Dom #18)

Det ligger som utgångspunkt i ett barns intresse att ha en nära och god kontakt med båda sina föräldrar och att barnet därför ska ha rätt till umgänge med den föräldern som den inte bor med. (Dom #22)

I flertal domar förekommer också att någon av vårdnadshavarna är frånvarande eller okontaktbar (dom #2, #14, #15, #16, #17) där ena föräldern får ta hand om barnet ensam. Detta får betydelse för barnets behov av kontakt med båda föräldrarna och hur tingsrätten motiverar vad som är bäst för barnet. Om en föräldern är närvarande bedömer tingsrätten att barnets behov av kontakt till båda minskar. Det förekommer också att en förälder försöker förhindra barnets kontakt med den andre föräldern (#1, #24). Detta är också något som påverkar tingsrättens bedömning av vad som är bäst för barnet avseende barnets behov av nära och god kontakt och därmed hur vårdnad, boende och umgänge kommer att se ut. Detta tydliggörs i citatet nedan:

[...] framgår att *namn på pappa* befinner sig utomlands och att han inte har hört av under flera års tid. *Namn på mamma* uppger att hon inte har haft någon kontakt med *namn på pappa* på över 15 år"; "Av allt att döma befinner sig *namn på pappa* utomlands på obestämd tid. Det framkommer vidare att han inte har någon kontakt med vare sig *namn på barnet* eller med *namn på mamma*"; "Det ska fastslås att *namn på pappa* är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden om *namn på barnet*, står det klart att det under angivna förhållande inte finns förutsättningar för föräldrarna att samarbeta praktiska frågor som rör *namn på barnet. (Dom #17)

Utredningen i målet visar att *namn på mamman* har förmåga att sätta barnets behov främst och att barnets reaktion att ta avstånd från sin mamma är en följd av pappans inverkan [...]. Om pappan skulle få ensam vårdnad finns en risk för att barnet skulle förlora kontakt med

mamma. Det är därmed bäst för barnet att mamman ska tillerkännas ensam vårdnad om honom och ha stadigvarande boende hos henne. (*Dom #24*)

Singer (2024, 157ff) skriver om att barnets behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna emellertid kan ses som en spegling av föräldrarnas behov av kontakt med barnet och inte tvärtom, vilket kan medföra risker för barnet, speciellt i frågor gällande umgänge. Det är barnets behov av kontakt som ska vara i centrum och inte föräldrarnas behov. Övergripande i domarna har vi sett att det är barnets behov som är i centrum och tingsrätten tydliggör att föräldrarnas behov inte är av samma vikt. Detta tydliggörs bland annat i citatet nedan från en av domarna:

Att barnets bästa ska vara avgörande innebär att andra frågor, som rättvisa mellan föräldrar, eller en förälders behov av att få umgås med sitt barn inte får någon betydelse (*Dom #18*)

Samtidigt menar Kruk (2018, s. 395) att barn som ges möjlighet att ha en bra relation till båda föräldrarna så kan de bli till en skyddande faktor oavsett graden av konflikt. Dock går det inte att resonera på detta sättet i situationer där våld förekommer, vilket också visat sig i domarna där våld är en stor riskfaktor som ses som väldigt negativt och alarmerande. I majoriteten av domarna kan vi alltså se att tingsrätten gör avvägningar mellan aspekter vilket tydliggör att aspekterna överlappar varandra. Blomqvist och Heimer (2016, s.801f) skriver att det är av betydelse att balansera behovet av barnets behov av kontakt med båda föräldrarna mot risken för konflikt. Därav krävs det att man kollar på varje enskilt fall för sig.

Utifrån teorin om översättning (Rövik, 2000) kan barnets bästa ses som en idé. Iden om barnets bästa har funnits länge och genomsyrar idag svensk lagstiftning i form av barnkonvention. Historiskt sett har principen om barnets bästa både inspirerat och införlivats med kraft och spridning där det ibland blivit fel och många gånger har det också blivit rätt. Barnets bästa som ide bedöms och tillämpas i samklang med andra lagrum och aspekter som inte alltid är en enkel process och inte alltid enkelt att översätta detta i praktiken. Det kan uppstå svårigheter och olika tolkningar som får olika betydelse när idéer ska omformas och översättas. Vilket kan skapa motstånd men det kan också skapas en bättre, mer bearbetad sida som kan leda till förbättringar.

Underteman om vårdnad, boende och umgänge och hur tingsrätten bedömer för att det ska gagna barnet kan också förstå genom de olika stegen i teorin om översättning och översättningsprocessen. Ett steg är konkretisering som innebär att göra en ide begriplig och praktiskt användbar (Rövik, 2000, s. 302f). Detta kan förstås genom att tingsrätten gör begreppet av, exempelvis barnets behov av nära och god kontakt med båda föräldrar, mer begripligt att praktiskt kunna tillämpa det i varje enskilt fall. Genom att framställa en föräldern som är frånvarande, okontaktbar eller försökt att förhindra kontakt kan tingsrätten bedöma barnets faktiska behov av kontakt med båda föräldrarna. Tingsrätten kombinerar alltså olika aspekter, vilket kan förstås genom kombinerings, som innebär att ställa flera koncept i relation till varandra (Rövik, 2000, s 302f). Tingsrätten bedömer och motiverar barnets bästa utifrån olika aspekter såsom risker för barnet, barnets behov av kontakt, föräldrarnas närvaro, förmåga att sätta barnets behov främst. Genom en kombinerings av dessa försöker tingsrätten därmed göra en rimlig och rättvis bedömning för vad som är bäst för barnet. Omsmältning, som innebär att koncept blandas och omformuleras till nya varianter av koncept (Rövik, 2000, s 302f) kan förstås genom att tingsrätten omformulerar begreppet, av exempelvis, barnets behov av nära och god kontakt med båda föräldrar, genom att överväga hur andra aspekter, såsom hur konflikten mellan föräldrarna påverkar barnet. På så sätt kan tingsrätten bättre balansera exempelvis barnets behov av kontakt mot risken av konflikt eller andra risker.

Sammanfattningsvis visas det i domarna att tingsrättens framställning och motivering av barnets bästa för hur vårdnad, boende och umgänge ska se ut, vilar vilka risker som finns för barnet och hur barnets behov ser ut av god och nära kontakt till båda föräldrarna.

Föräldrarnas lämplighet

Det andra undertemat handlar om föräldrarnas lämplighet. Föräldrarna tillskrivs en viss föräldrarkapacitet som diskuteras i domarna i termer av "lämplig" eller "olämplig" där vissa egenskaper värderas bättre än andra i förhållande till att kunna sätta barnets främst.

Det betonas i samtliga domarna att ett gott samarbete mellan föräldrarna är något som har stor betydelse för en förälderns lämplighet att kunna tillgodose barnets behov. Norlén (2024, s.33ff) skriver att kvaliteten på föräldraskap i en separation är en nyckelfaktor för barns mentala hälsa där det krävs att föräldrar kan vara flexibla och samarbeta. Vilket stämmer

överens med hur tingsrätten framställer föräldrars lämplighet där samarbete och att vara flexibel krävs för att kunna sätta barnet främst. Samt att även om föräldrarna anses som lämpliga kan samarbetssamtal anordnas för att ytterligare stärka upp (dom #21). Kaldal, Hellner och Mattsson (2024, s.9) tar upp i sin forskning att när båda föräldrarna strävar efter att ha en aktiv roll i föräldraskapet höjs ribban gällande vad som krävs av samarbete mellan dom vilket ses som något mer lämpligt för en vårdnadshavare. Nedan visas ett exempel på hur tingsrätten skriver om föräldraförmåga:

Domstolen ska fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet. (*Dom #22*)

I många av de domar vi analyserat går det att konstatera att det inte existerar något fungerande samarbete mellan föräldrarna (dom #1, #2, #5, #7, #9, #11, #14, #15, #16, #17, #18, #19, #20, #22, #23, #24). Detta tyder på att de inte kan tillgodose barnets behov och därmed inte kan tillgodose det bästa för barnen genom gemensamma insatser. Hur föräldrar kan tillgodose barnets behov och sätta barnet främst är därmed en viktig egenskap att besitta för att anses som en lämplig vårdnadshavare och för att tingsrätten ska kunna bedöma vad som är bäst för barnet. Uttagna citatet nedan förtydligar detta:

Det kan konstateras att parterna inte har något fungerande samarbete och att de sedan lång tid tillbaka inte har någon kontakt alls. (*Dom #7*)

[...] att hon inte är kontaktbar ger stöd för att hon inte sätter barnens behov främst och tar ett gemensamt ansvar [...] (*Dom #9*)

Tingsrätten bedömer föräldrars förmåga att kunna tillhandahålla barnets behov av omsorg, trygghet och lämpliga levnadsförhållanden. Nylund (2024, s. 41ff) skriver att vissa föräldrar har en oförmåga där de inte uppfyller de förväntningar som finns för ett idealistiskt föräldraskap. Samt att det finns en ökad medvetenhet om att vissa föräldrar misshandlar eller försummar sina barn med anledning av otillräcklig föräldrakapacitet. Även Blomqvist och Heimer (2016, s. 801f) menar att det finns en risk för att barn kan komma till skada till följd av våld i hemmet eller på grund av föräldrarnas oförmåga att samarbeta. Idag finns tydliga resonemang kring att föräldrarnas förmåga att samarbeta är en viktig förutsättning att beaktas av domstolen för vad som är bäst för barnet. Detta är något vi har sett i domarna där

tingsrätten bedömer vissa egenskaper som sämre och en förälder kan därav anses som olämplig vilket påverkar hur tingsrätten motiverar vad som är bäst för barnet.

Utifrån teorin om översättningar (Rövik, 2000) kan ett idealistiskt föräldraskap och vilka egenskaper som en förälder tillskrivs förstås som en ide och något som formats och omformats under lång tid. Idén om föräldraskap har förändrats där man förr fick äga barn och idag är det, iallafall i Sverige, strikt förbjudet. Vad ett idealistiskt föräldraskap är, vilka normer och egenskaper som tillkommer har omformas genom tid när ny energi tillförs i form av exempelvis synen på barn som rättighetsbärare. Det kan också förstås genom kombinerings (Rövik, 2000, s 302f) där man ställer flera koncept i relation till varandra, där man då i detta fall kombinerar vad som bäst för barnet och vad som anses vara en lämplig förälder för att kunna tillgodose det bästa för barnet.

I en dom (dom #8) framgick det att en förälder hade förvaltare där tingsrättens ifrågasätter föräldrarnas lämplighet som vårdnadshavare. I en annan dom (dom #18) betonas vikten av en god och nära relation mellan barnet och föräldrarna, men om föräldrarnas samarbetsvårigheter är bestående finns risk för att det påverkar barnets välbefinnande på ett negativt sätt. Att tingsrätten ser det som olämpligt kan kopplas till forskning som visar att höga nivåer av konflikt, risk för övergrepp eller försummelse uppstår i många familjer vilket direkt minskar kvaliteten på föräldraskap som i sin tur påverkar barnets välmående (Nylund, 2024, s.41ff). Det framgår också i vissa domar (dom #2, #14, #15, #16, #17) att när en förälder är okontaktbar och inte tar ansvar för barnet ifrågasätts föräldrarnas lämplighet som vårdnadshavare snabbt. Likaså framkommer det i vissa domar (dom #5, #7, #8, #11, #19, #20) att om en förälder utövar våld eller om det handlar om brottslighet och/eller narkotika- och alkoholproblem och inte tar ansvar för sina egna handlingar påverkas bedömningen av lämpligheten. Kruk (2018, s. 394f) skriver om våldets påverkan där han tar upp att delat föräldraskap endast anses lämpligt för de föräldrar som inte befinner sig i konflikt eller där den inte var lika påtagligt för att ett bra samarbete skulle kunna fungera. Nyare forskning har däremot visat att ett gemensamt föräldraansvar kan minimera att barn påverkas negativt av föräldrarnas konfliktfyllda relation (Nielsen, 2017, s. 227f).

Forskningsstudien av Kaldal, Hellner och Mattsson (2024, s.24ff) visade att föräldrarna med gemensam vårdnad hade vissa egenskaper som påverkade att gemensam vårdnad lyckades i större utsträckning. Föräldrarna var mer benägna att ha hög utbildningsnivå, hög

socioekonomisk status, låga nivåer av konflikter, låga nivåer av psykiatriska problem, höga nivåer av att ha ett aktivt föräldraskap före separation och nära boende till varandra efter separation. Utifrån de domar vi läst kan se att de föräldrar som har större problematik med någon eller flera av de ovannämnda aspekterna ansågs som mindre lämpliga som vårdnadshavare. Fler aspekter som framkommer i domarna är hur föräldrarnas boendesituation och arbetssituation ser ut, samt om det finns missbruk. Tingsrätten tittar även på om föräldrarna har ohälsa, både fysisk och psykisk (förekommer i dom #8, #18, #24) Tingsrätten tydliggör däremot att om föräldern lider av ohälsa så påverkar inte ohälsan i sig föräldrarnas lämplighet, utan det är när det gått så pass långt att ohälsan hindrar föräldern att kunna ta ansvar för barnet och handla för barnets bästa som det påverkar lämpligheten. Nedan visas citat där detta i viss mån tydliggörs:

[...] *namn på mamman* är för närvarande bostadslös [...] (Dom #1)

[...] är olämplig som vårdnadshavare och umgängesförälder på grund av sitt pågående narkotika- och alkoholmissbruk samt att han förminskar detta, är drogliberal och saknar förändringsvilja. (Dom #5)

[...] uppgifter om att pappa har psykisk ohälsa, diagnos är stressutlöst psykos... han har varit hel- eller deltidssjukskriven och han har genomgått behandlingar och utredningar. *Namn på pappan* förminskar allvaret i uppgifterna om sitt psykiska mående. (Dom #18)

De långvariga samarbetsvårigheterna mellan föräldrarna i kombination med pappans psykiska mående gör att det är som mest förenligt med barnets bästa att vårdnaden tillkommer mamman ensam. (Dom #18)

Vi har också kunnat se samband i att om föräldrar har en konfliktfylld relation anses det vara skadligt för barnet, likaså har det framkommit att en förälder som använder sitt barn för att nå egna syften och behov är något som inte är lämpligt som vårdnadshavare. Detta kallas i domarna för föräldraalienation, som handlar om att ena föräldern påverkar barnet att ta avstånd eller tycka illa om den andra föräldern som barnet innan haft en bra relation med. Detta är något som anses vara av en risk, både för barnet och dennes välbefinnande men också för föräldrarnas hälsa.

[...] *namn på mamman* har utsatt dem för föräldraalienation gentemot pappan [...] (Dom #1)

*Namn på pappa är olämplig som umgängesförälder i större omfattning på grund av den psykiska misshandel i form av föräldraalienation som *namn på pappan* utsätter *namn på barnet* för. (Dom #24)

Föräldrars lämplighet kan förstås genom teorin om översättning och de olika huvudtyperna i översättningsprocessen. Tingsrätten lägger stor vikt på att föräldrarna ska ha en bra samarbetsförmåga för att anses vara lämpliga. Detta kan ses som en konkretisering av barnets bästa och det kan kopplas till översättningens idé om att göra begreppet barnets bästa till något mer begripligt och användbart. Att betona värdet av ett bra samarbete mellan föräldrar skapar en konkretisering kring hur det bidrar till barnets välbefinnande och barnets trygghet (Rövik, 2000, s 302f). Fokuset på föräldrars förmåga att kunna samarbeta och hur relationen ser ut till barnet kan förstås på ett sätt som delvis imitering av normer om föräldraskap och föräldrakapacitet. Genom att tingsrätten kan inspireras och integreras av dessa aspekter i sina bedömningar imiterar de på så sätt tidigare normer och idéer om vad som ses som ett lämpligt eller olämpligt föräldraskap (Ibid). Tingsrättens bedömning av föräldrarnas lämplighet handlar om en kombination av olika aspekter och genom att väga dessa aspekter mot varandra och ställa dem i relation till vad som är barnets bästa, utgör tingsrätten en kombinerad bedömning av aspekter. Aspekter såsom samarbetsförmåga, boendesituation, arbetssituation, missbruk och relation till barnet (Ibid).

Sammanfattningsvis för detta undertema är att föräldrarnas förmåga att kunna samarbeta, prioritera barnets behov och att kunna ta ett gemensamt ansvar för barnet är avgörande för om en förälder anses som lämplig som i sin tur påverkar hur motiveringen och framställning av barnets bästa blir.

Kontinuitetsprincipen

Tredje undertemat är kontinuitetsprincipen och dess betydelse för tingsrättens framställning av barnets bästa. Principen vill tillgodose barn dess behov av stabilitet och kontinuitet som skapar en trygghet (Singer, 2024, s 164f). Tingsrätten bedömer och tar hänsyn till barnets anknytning till varje förälder och på så sätt bedöms också barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna. Vi har också kunnat se att kontinuitetsprincipen har relativt stor betydelse vid bedömning av barnets bästa i frågor som rör vårdnad och boende i domarna. I majoriteten av domarna har domstolen gjort en bedömning utifrån risker för

barnet och barnets behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar, vilket också görs i de andra undertemanen. Citatet nedan är exempel på hur tingsrätten pratar om kontinuitet och hur de motiverar det:

[...] bott hos pappan sedan hon kom hem från familjehemmet och det är bäst för henne med kontinuitet i boendet. *(Dom #8)*

Tingsrätten skriver att det inte anses lämpligt att byta boende i dagsläget; ... att inte utsätta dem för de påfrestningar ett byte av boendeort, skola och kamratumgänge skulle innebära. *(Dom #20)*

Ytterligare aspekt vi funnit att tingsrätten tar hänsyn till vad som är bäst för barnet är barnets anknytning och trygghet. I majoriteten av domarna betonas betydelsen av barnets känsla av stabilitet, kontinuitet och trygghet. Det kan handla om etablering i skola och förskola, kontakt med vänner och kontakt med föräldrar. Till exempel kan tingsrätten citera att en abrupt förändring av boendemiljö kan vara skadligt för barnets välbefinnande och påverkar deras beslut om hur vårdnad, boende och umgänge ska se ut. Samtidigt kan det vara, tvärtom, där det ibland kan bli nödvändigt av ett byte av miljö för att det gagnar barnet mer.

Barnet är i behov av kontinuitet och stabilitet; Utredare menar att en förändring för barnets situation är nödvändig och att det skulle vara till barnet bästa om en av föräldrarna tillerkännas ensam vårdnad. *(Dom #24)*

Trots att det är en betydande princip så kan det finnas andra faktorer som ibland kan överväga att principen får genomslag. Det kan handla om att det finns andra skäl som talar emot kontinuiteten såsom att det finns mer långsiktiga positiva effekter för barnet. Att barnets trygghet och stabilitet därmed väger tyngre än kortsiktiga påfrestningarna (dom #1). I domarna skriver tingsrätten för att säkerställa att kontakten mellan barnet och föräldrarna upprätthålls kan det vara nödvändigt med ett mer omfattande umgänge. Trots detta kan vissa former av umgänge, såsom övernattningar (dom #5), bedöms som olämpliga om de inte anses vara förenliga med barnets bästa och riskerar att skada barnet. Kontinuitetsprincipen i domarna kan också påverkas av föräldrarnas agerande och deras relation till barnet. Om en förälder har haft mycket begränsad kontakt med barnet under en längre tid, vilket var förekommande i vissa domar (dom #2, #14, #15, #16, #17), kan detta ifrågasättas ur perspektivet av kontinuitet och stabilitet för barnet. Det är också viktigt att notera att en

förändring av barnets situation kan vara nödvändig för barnets bästa, även om det innebär att en av föräldrarna tillerkänns ensam vårdnad.

Kruk (2018, s. 391) skriver i sin artikel om ett argument som grundar sig i Bowlbys (1969) anknytnings och separationsteori som fokuserar på behovet av att upprätthålla anknytning till den primära vårdnadshavaren, men att detta nu har förändrats. Kruk hänvisar då till Stacks (1976) forskning som har bevisat att barn kan känna sig hemma i fler miljöer och att barn har en individuell motståndskraft och att en separation från den ena föräldern kan bryta viktiga familjeband. Samtidigt faller tingsrätten tillbaka på att också bedöma risken för att barnet far illa. Det går att koppla till det som Blomqvist och Heimer (2016, s.787) undersöker i sin artikel om hur de vanligaste invändningarna mot domstolsbeslut hanteras, främst angående boendefrågan. Domstolens invändningar är bland annat behovet av stabilitet och säker anknytning, samt risken att höga konfliktnivåer mellan föräldrar kan skada barnets välbefinnande och barnets egna rättigheter att få uttrycka sig i frågor som rör deras boende.

Kontinuitet är en juridisk princip och begrepp som får betydelse i många domar. Det blir således en tolkningsfråga som blir kontextberoende. Domare, föräldrar och socialnämnden förhandlar om betydelsen av kontinuitet i respektive fall genom att använda ett särskilt språk och betona argument och handlingar. Således går kontinuitet att förstå som ett översättningsbegrepp som ständigt justeras in i nya situationer (Rövik, 2000, s. 150), vilket barnets bästa bedöms utifrån. Kontinuitet är en socialt laglig konstruktion som kontinuerligt omförhandlas och bedöms subjektivt, vilket är en viktig faktor att ta hänsyn till. Resultatet från domstolsprocessen är vanligtvis att den föräldern som varit mest delaktig och tagit mest ansvar för omsorgen och den som barnet har störst anknytning till är den förälder som tilldelas vårdnaden av barnet. En analys utifrån Shiers delaktighetsmodell (2001), betonar betydelsen av barns delaktighet, konstaterar att i vårt material bedöms aldrig kontinuitetsprincipen utifrån barnets vilja. Barnen ges inte möjlighet att yttra sig i de aspekterna som bedöms. Röbäck (2015, s.14f) kommer fram till att parallella och gemensamma utredningar är bättre för barn eftersom det skapar mer kontinuitet för barnet, där de inte blir utsatta för att behöva träffa åtta olika handläggare under samma utredning.

Sammanfattningsvis är kontinuitetsprincipen en viktig faktor som beaktas vid bedömningen av barnets bästa i tingsrättsdomarna vi läst, men dess genomslag kan variera beroende på

andra faktorer och omständigheter som påverkar barnets välbefinnande och utveckling.

Utifrån temat **Barnets bästa** har vi kunnat dra kopplingar till att de tre undertemana samverkar och påverkas av varandra. Utifrån domarna har vi sett att tingsrättens bedömning för hur vårdnad, boende och umgänge ska se ut för att vara utifrån barnet bästa grundar sig i en bedömning av vilka risker som finns, barnets behovet av kontakt med föräldrarna, men också på hur föräldrarnas lämplighet ser ut och hur kontinuitet ser ut. Bedömning av föräldrarnas lämplighet och kontinuitetsprincipen hamnar också i att bedöma hur riskerna ser ut för att barnet kan fara illa och vilket behov barnets har av kontakt med båda föräldrarna. Kontinuitetsprincipen berörs också av hur föräldrarnas lämplighet ser ut eftersom principen handlar om trygghet och stabilitet för barnet, som en lämplig vårdnadshavare ska kunna förse sitt barn med.

Barnets bästa kan ses som en idé som fått spridning samtidigt som den mött motstånd. I domstolen sker översättningar och bearbetningar för att bevisa saker empiriskt.

Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning är exempel på koncept som bearbetats och justerats för att passa rådande strukturer och ideal i samhället. (Rövik, 2000, s 302f).

8.2 Barnets delaktighet

Barnets delaktighet har delats upp i två underteman; hur man pratar *med* barnen och hur man pratar *om* barnen. Det är i fåtal domar, mer specifikt i 5 av 24 domar, där barnen fått komma till tals genom samtal med främst socialnämnden.

Hur man pratar med barnen

Av detta undertemat framkommer det hur barnets egen röst framkommer i domarna och hur man pratat med barnen. I fåtal domar framkommer barnets egen röst (dom #7, #11, #19) och får gehör i besluten, medan man i andra fall pratat med barnet men valt att inte ta hänsyn till deras vilja på grund av ålder, mognad och andra omständigheter (dom #11, #20, #24)

Vid bedömning av vad som är det bästa för barnet är det viktigt att barnen får vara delaktiga utifrån deras ålder och mognad (SFS 2021:528; Singer, 2024, s. 162). Det är upp till domstolen i det enskilda fallet att avgöra vilken betydelse barnets åsikter får. Det

framkommer att tingsrätten inhämtar upplysningar från socialnämnden där det framkommer vad barnen sagt i samtal med nämnden och hur de verkar må. Vi har kunnat identifiera att i situationer där våld uppstått från någon av föräldrarna ser tingsrätten allvarligt på situationen och tar hänsyn till barnens uttryckta rädsla vid bedömningen, oavsett deras ålder. Barns inställning kan förändras snabbt och de kan påverkas av sina föräldrar till att tycka på ett visst sätt. Det kan därför vara svårt att bedöma vad barnets faktiska åsikt är, menar Singer (2024, s. 162). Vi har kunnat urskilja att det ibland är svårt för tingsrätten att avgöra vart ett barns negativa inställning gentemot en förälder kommer ifrån och att det får betydelse vid en dom. Om barnet däremot har uppnått sådan ålder att viljan ska beaktas fullt ut är det ovanligt, i de domar vi läst, att barnet blir tvingad till umgänge gentemot dennes vilja. Det blir tydligt i följande citat hur tingsrätten resonerar om barnets inställning i relation till dennes ålder. I en annan situation (dom #23), där barnet är yngre och har en negativ bild av den ena föräldern, utgår domstolen från att barnets åsikt är färgat av den andra föräldern och tar därmed inte hänsyn till dennes vilja.

[...] har framkommit att pojken uttalat sig negativt om sin mamma och att han inte vill träffa henne. Även om det utifrån det underlag som lagts fram inte kan klarläggas om hans negativa inställning till sin mamma är befogad går det inte att bortse från hans inställning som är tydlig och klar. Det är därmed inte lämpligt att mot hans vilja tvinga honom att träffa sin mamma.
(Dom #7)

Utifrån domarna och vår tematisering har vi kunnat se att äldre barns vilja väger tyngre vid en bedömning än yngre barns vilja. Det är även sällan yngre barns vilja framkommer. I dom 7 är pojken 12 år gammal och hans åsikt får fullt gehör. För att analysera hur man pratar *med* barnen kommer vi att tillämpa Shiers delaktighetsmodell (Shier, 2001 s. 110ff). Den belyser olika olika aspekter som blir viktiga för att förstå hur barn kan bli delaktiga i beslut som rör dem. Ju högre nivå av delaktighet desto mer stärks deras deltagande och egen röst. Modellen belyser olika aspekter av barns delaktighet. Nivå 1 är den lägsta nivån av delaktighet och innebär att barnen får möjlighet att uttrycka sina åsikter, men de blir inte uppmuntrade till det. Nivå 2 innebär att det skapas förutsättningar för att barn ska kunna vara delaktiga, men är ingen garanti för att domstolen tar hänsyn till det. Nivå 3 motsvarar artikel 12 i barnkonventionen där barnets åsikter beaktas. Nivå 4 involverar barnen i beslutsfattande och nivå 5 är den högsta nivån där makten vid beslutsfattande delas med barnen. Ju högre nivå desto bättre eftersom barnen ges mer utrymme att vara delaktiga (Shier, 2001, s. 114f).

Utifrån vår tematisering och tabell blir det tydligt att inget barn når upp till nivå 5 av delaktighet som innebär att de inte får dela makt och ansvar för beslutsfattande. Domarna når inte heller upp till nivå 4 eftersom det kräver att barnen är direkt involverade där beslutsfattandet sker. Inget barn i de domar vi analyserat har närvarat vid förhandlingen i tingsrätten. Barnets vilja beskrivs ofta med hänvisning till socialnämndens utredning. I 5 domar når barnens delaktighet upp till nivå 3 (dom, #7, #11, #19, #20 och #24) som innebär att vuxna väger in barnets vilja. I följande citat vill vi belysa hur domstolen resonerar om barnets vilja och vilket inflytande det faktiskt får för bedömningen:

[...] har i enskilda samtal under vårdnads- och umgängesutredningar förklarat att han inte vill träffa sin pappa. Han har uppnått sådan ålder att hans vilja ska beaktas fullt ut. Redan på grund härav ska det inte regleras något umgänge; När det gäller de övriga barnen har i barnsamtalen uttryckt att de kan tänka sig att börja ha kontakt med pappan på telefon- eller videosamtal och kanske träffa honom så småningom. Utredarna i vårdnads- och umgängesutredningar har trots detta ansett att umgänge inte är till barnens bästa. Detta då umgänge kan innebära en ökad risk för dåligt mående hos barnen samt att de utsätts för våldsamma situationer och press utifrån att de inte får röja sin adress och vistelseort. (*Dom #11*)

Citatet från dom 11 visar hur alla barn fått vara delaktiga i jämförelse med nivå 3 i Shiers delaktighetsmodell (2001). Nivån innebär att beslutsfattande organet har lyssnat på vad barnen vill och sedan gjort en bedömning utifrån deras ålder och mognad i situationen. De äldsta barnen är 19 och 17 år och deras vilja beaktas fullt ut. De yngre barnen är 15, 12 och 7 och trots att de uttryckt att de kan tänka sig att träffa sin pappa så dömer tingsrätten att det inte är för deras bästa då andra behov får mer inflytande. Risk för våld talar emot alla barns intressen och gör att beslutsfattaren istället fokuserar på att skydda barnets rättigheter (Liebel, 2018, s. 621). Barn blir självständiga rättssubjekt när deras intressen erkänns oavsett deras ålder och när deras rättigheter betraktas som handlingsmönster. Barn behöver i situationer där våld kan uppstå stöd från vuxna för att skyddas från en sådan kränkning (Liebel, 2018, s. 62). Det finns en förhoppning och önskan att kunna se barn som en unik individ men beslutet om vad som är det bästa för barnet grundar sig ofta i generaliseringar och antaganden om vad som är barnets bästa. Föreställningen av vad som är det bästa för barnet är bristande i många fall eftersom de inte erkänns som unika individer (Krutzinna, 2022, s. 122ff).

Resultatet av hur man pratar *med* barn visar att det endast är i 5 av 24 domar (#7, #11, #19, #20 och #24) som barnets egen röst framkommer och endast i 2 domar framkommer det vad barnet faktiskt vill (dom #7, #11). I resterande domar saknas alltså barnets egna röst och delaktighet (dom #1, #2, #3, #4, #5, #6, #8, #9, #10, #12, #13, #14, #15, #16, #17, #18, #21, #22, #23). Det är i huvudsak äldre barns vilja som beaktas och det saknas information om varför tingsrätten valt att inte träffa barnen i majoriteten av domarna. Röbbäck (2015, s. 14f) har i sin studie kommit fram till samma sak där hon beskriver att tingsrätten ofta hämtar in upplysningar från socialnämnden samtidigt som de många gånger väljer att inte ta hänsyn till barnets vilja, framförallt yngre barns och inte dokumenterar varför. När barnets vilja framkommer är det dessutom väldigt kortfattat.

Hur man pratar om barnen

Barnets egen röst saknas i majoriteten av domarna. I majoriteten av domarna är deras åsikt svagt uttryckt eller inte alls. Barnets åsikt bedöms utifrån ålder och mognad och i de flesta konfliktfall framkommer det ingen information om att barnet har hörts alls. I många domar (dom, #1, #18, #19, #20, #22, #23 och #24) hämtar domstolen information från skola och förskola, socialnämnd och andra vittnen för att kunna göra en tolkning av vad som är det bästa för barnet. Resultatet av tematiseringen visar att bedömningen ofta görs utifrån de vuxnas perspektiv av vad barnets intressen är. Barn har visat sig ha påverkan i viss mån men de har sällan reellt inflytande på beslutet. Detta trots det är en rättighet enligt barnkonventionen att barnen ska få komma till tals och inte en bedömningsfråga (UNICEF, 2024). Domstolen bedömer också vid en dom där barnet har en funktionsvariation att dennes åsikter inte ska tillmätas någon avgörande betydelse på grund av de särskilda behoven. Antaganden om att barnet sannolikt inte har något minne av, i detta fallet, pappan som förälder blir istället grunden till beslutet att inget umgänge ska regleras, medan hans syskon får videoumgänge.

Barn som inte får vara delaktiga och får information om en separation riskerar att utveckla psykisk ohälsa (Kaldal, Hellner och Mattsson, 2024, s. 2). I domarna där de pratar *om* barnen gör domstolen ofta en riskbedömning utifrån den specifika situationen utifrån uppgifter från utredningen. I följande citat framkommer det hur tingsrätten resonerar vid en riskbedömning:

Mamman och barnet har en mycket fin relation. Barnet är en glad, rolig och smart kille. Han mår dock dåligt i allt detta och i att behöva ha kontakt med olika myndigheter och ta ställning

mellan sina föräldrar; Det råder inget tvivel om att barnet är medveten om föräldrarnas konflikt och att han upplever en stark lojalitetskonflikt. (*Dom #24*)

I domen framgår det att samtal har hållits men det framkommer inte vad barnet har sagt eller vad denne vill. Barnet är 9 år men det saknas motivering till varför hans vilja inte uttrycks men det framkommer att han är medveten om föräldrarnas konflikt och att han upplever en stark lojalitetskonflikt. Barn kan uppleva att det är svårt att uttrycka sig och veta vad de kan säga men att de ändå vill känna sig delaktiga i processen de berörs av (Röbäck, 2015, s. 14).

Föräldrar har själva påstått att föräldraperspektivet ofta verkar vara överordnat barnperspektivet (Rejmer och Bergman, 2019, s. 80). Sedan 2020 har barnkonventionen varit svensk lag med förhoppning att barnens rättigheter skulle stärkas. Förhoppningen har inte helt kunnat uppfyllas eftersom barn fortfarande inte erkänns som självständiga rättighetsbärare (Leviner, 2024, s. 40). Det blir tydligt i citatet nedan hur tingsrätten resonerar kring barns ålder och mognad. Barn under 8 år ges generellt inte så mycket utrymme i de domar vi läst.

Ett så litet barns, sju år gammal, vilja är inte ensamt avgörande för frågan. En anledning till detta är att ett sjuårigt barn inte anses kunna fatta ett grundat ställningstagande. Ett mindre barn är helt enkelt inte moget för att fatta beslut om det ska ha umgänge med en förälder eller inte. Det kan heller inte uteslutas att ett barn är påverkat av den andra föräldern på så sätt att barnet färgats av denna inställning, låt vara att det skett omedvetet. (*Dom #23*)

Blomqvist och Heimer (2016, s. 801f) menar att det finns en splittring i situationer där det handlar om att ta hänsyn till barns rätt att uttrycka sin åsikt och vilja samtidigt som tingsrätten vill skydda barnet från att välja och ta sida mellan sina föräldrar. Utifrån detta resonemang och vad vi kunnat urskilja i domarna blir det tydligt att yngre barns åsikter inte får någon betydelse och att de skyddas i högre utsträckning än äldre barn som anses vara adekvata i mognad. Resultatet av hur man pratar *om* barn visar att enligt domsluten vi läst verkar det som att barn anses uppnått adekvat ålder och mognad vid 11-12 års ålder. Många barn har uppnått den åldern men deras vilja saknas ändå i domsluten. Vid många domslut anses föräldrarnas perspektiv överensstämma med barnets bästa och domstolen dömer enligt deras önskemål.

Det som övergripande kommit fram genom temat **Barnets delaktighet** är att barnets egna åsikter sällan framkommer. Teorin om översättningar kan användas (Rövik, 2000, s. 302f) för att förstå i vilket utrymme barn ges delaktighet och får sin röst hörd i vårdnadstvister genom att förstå hur principen om barnets bästa översätts och tolkas inom domstolarnas praxis. Konkretiseringsprincipen handlar om hur en idé blir praktisk användbar (Rövik, 2000 s. 302). Domstolen hämtar även in upplysningar från socialnämnden men väljer många gånger att inte ta hänsyn till eller dokumentera barnets vilja. De kombinerar olika rättsliga och sociala koncept när de bedömer barnets bästa. Det handlar om att se hur principen om föräldrarnas lämplighet, kontinuitetsprincipen, vårdnad, boende och umgänge samt hur barnets åsikter vägs mot varandra i beslutsprocessen.

9. Avslutande diskussion och slutsatser

Syftet med denna studie var att undersöka hur barnets bästa framställs och motiveras i tingsrättsdomar gällande vårdnadstvister. Vi ville undersöka hur tingsrätten tar hänsyn till barnets bästa, vilka aspekter som tas i beaktning vid bedömning av barnets bästa och om barnets individuella behov och önskemål beaktas i domarna. Utifrån vår tidigare forskning, val av metod och teori anser vi att syftet och frågeställningar har kunnat besvaras. Vi har använt oss av Shiers delaktighetsmodell (2001) och en teori om översättningar (Rövik, 2000) för att analysera vår empiri.

Resultatet av vår studie visar att samtliga 24 domar tar hänsyn till barnets bästa i sin bedömning, men både Domstolsverket (2023) och Liebel (2018) skriver är detta något komplext. Samtidigt som man ska ta hänsyn till barnets intressen ska de skyddas från ansvar. Barnets bästa framkommer genom bedömning av olika aspekter. För att tingsrätten ska kunna bedöma vad som är bäst för barnet gällande vårdnad, boende och umgänge, måste de bedöma risker, barnets behov av kontakt, föräldrarnas lämplighet samt barnets behov kontinuitet. Dessa är också aspekter som blir centrala på för att i sin tur avgöra föräldrars lämplighet och behovet av kontinuitet.

I de flesta domar framkommer inte barnets egen vilja och det framgår inte heller varför detta saknas. I några domar motiveras frånvaron av barnens delaktighet baserat på deras ålder och mognad. En slutsats Röbbäck (2015, s. 14) kommer fram till som överensstämmer med en slutsats vi kan dra utifrån vår analys är att barn behöver få ett ökat utrymme i utredning.

Barnets bästa kräver en helhetsbedömning utifrån det specifika fallet som påverkas av många fler aspekter. Det blir därför problematiskt att beskriva objektiva omständigheter som domstolen beaktar vid en vårdnadstvist, förutom våld och missbruk som ingår vid en riskbedömning. I de fall där en förälder tilldelades ensam vårdnad vägde kontinuitetsprincipen och föräldrarnas lämplighet tungt och motiverades utifrån resonemang om barnets bästa. Kaldal, Hellner och Magnusson (2024, s. 2) betonar att både barn och föräldrar riskerar att påverkas negativt, både fysiskt och psykiskt, av konflikter mellan vårdnadshavarna. Barnets bästa är i de specifika situationerna en subjektiv tolkningsfråga, med många aspekter, som är upp till den enskilda bedömaren att göra.

Vi har under arbetets gång funderat över vårt val av teori och hur det haft inflytande på vår analys och tolkning av empirin. Teorierna är begränsade för att förklara fenomenet barnets bästa eftersom det är så komplext. Ett framtida forskningsområde skulle kunna vara att se om samma fenomen föreligger för mindre domstolssäten. I och med att vi har ett begränsat urval kan vi inte säga med vårt resultat hur det ser ut i andra städer förutom de vi undersökt. Urvalets storlek är nödvändigt på grund av tidsbegränsningen om omfattningen av uppsatsen. Det finns många fler tingsrätter i Sverige och domar som blir relevanta för vidare forskning. Vi uppmärksammade även under genomgången av domarna att det i många fall är kvinnor som får ensam vårdnad om barnen, vilket skulle kunna göra könsaspekten till en ytterligare intressant forskningsfråga för framtida forskning.

Det vi kommit fram till kan vara nödvändigt för att öka barns inflytande och vår förhoppning är att vi kan bidra med ökad förståelse kring hur barnets bästa framställs i vårdnadstvister samt hur barnets egen vilja framkommer.

Referenslista

Ahrne, Göran och Svensson, Peter, (2018), Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen I: Göran Ahrne och Peter Svensson (red), *Handbok i kvalitativa metoder*; (3:e upplagan), Malmö: Liber,

Banham, Vicki, Allan, Alfred, Bergman, Jennifer, Jau, Jasmin, (2017), Acknowledging children's voice and participation in family courts: Criteria that guide Western Australian court consultants, *Social Inclusion*, 5(3), 155-163,

Barnombudsmannen, (2024), *Att tolka barnets bästa*, <https://provningbarnetsbasta.barnombudsmannen.se/att-tolka-barnets-basta>, Hämtad 09-04-24,

Barnombudsmannen, (2021), *Barnets rätt till delaktighet*, <https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/barnets-ratt-till-delaktighet/>, Hämtad 11-03-24,

Berger, Peter L, Luckmann, Thomas, (1991), *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*, 3:e upplagan, Penguin.

Blomqvist, Paula, Heimer, Maria, (2016), Equal Parenting when Families Break Apart: Alternating Residence and the Best Interests of the Child in Sweden, *Social policy & Administration*, 50(7), 787-804,

Bowlby, John, (1969), *Attachment and loss: Vol. 1, Attachment*, London, UK: Hogarth,

Bryman, Alan, (2018), *Samhällsvetenskapliga metoder*, 3:e upplagan, Malmö: Liber.

Desante, Jennifer, Degrazia, David, Danis, Marion, (2016), Parents of Adults with Diminished Self Governance, *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 25(1), 93–107,

Domstolsverket (2023) *Domstolsstatistik*,
https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/styrning-och-riktlinjer/statistik/2021/domstolsstatistik_2023.p, Hämtad 31-03-24,

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik. Vägval i samhällsvetenskapliga studier*, 1:a upplagan, Lund: Studentlitteratur AB,

Forslund, Tommie, Granqvist, Pehr, Van Ijzendoorn, Marinus H, Sagi-Schwartz, Avi, Glaser, Danya, Steele, Miriam, ... Duschinsky, Robbie, (2022), Attachment Goes to Court: Child Protection and Custody Issues, *Attachment & Human Development*, 24(1), 1–52.

Harold, Gordon T, Sellers, Ruth, (2018), Annual Research Review: Interparental Conflict and Youth Psychopathology: An Evidence Review and Practice Focused Update, *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4), 374–402,

Hart, Roger, (1992), Children's Participation: From Tokenism to Citizenship, *Innocenti Essay*, no 4,

Johnston, Janet R, Kline, Marsha, Tschann, Jeanne M, (1989), Ongoing postdivorce conflict: Effects on children of joint custody and frequent access, *American Journal of Orthopsychiatry*, 59, 576–592.

Johnson, Björn, (2001), Aktörer, strukturer och sociala konstruktioner. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 104(2), 97–114,

Kaldal, Anna, Hellner, Agnes, Mattsson, Titti, (2024), Introduction: Matching Legal Proceedings to Problems in Custody Disputes. I: Anna Kaldal, Agnes Hellner och Titti Mattsson (red). *Children in Custody Disputes -Matching Legal Proceedings to Problems*, Faculty of Law Stockholm University och Lund University;

Kruk, Edward, (2018), Arguments Against a presumption of shared physical custody in family law. *Journal of divorce & remarriage*, 59(5), pp. 388–400,

Krutzinna, Jenny, (2022), Who is “The Child”? Best Interests and Individuality of Children in Discretionary Decision-Making, *The International Journal of Children's Rights*, 30, 120-145

Leviner, Pernilla, (2024), Barns rättigheter i 2020-talets Sverige: ansvar, utmaningar och möjligheter efter barnkonventionens inkorporering. *Förvaltningsrättslig Tidskrift*, 1, 21-24

Liebel, Manfred, (2018), Welfare or Agency? Children’s Interests as Foundation of Children’s Rights, *The international Journal of Children's Rights*, 26(4): 597-625,

Nielsen, Linda, (2017), Re-examining the research on parental conflict, coparenting, and custody arrangements, *Psychology, Public Policy, and Law*, 23, 211–231, 23 (2), 211-231,

Norlén, Anna, (2024), Children's Health Matters in Custody Conflicts - What Do We Know?. I: Anna Kaldal, Agnes Hellner och Titti Mattsson (red). *Children in Custody Disputes -Matching Legal Proceedings to Problems*, Faculty of Law Stockholm University och Lund University;

Nylund, Anna, (2024), Nordic Family Mediation: Towards a System of Differential Service. I: Anna Kaldal, Agnes Hellner och Titti Mattsson (red). *Children in Custody Disputes -Matching Legal Proceedings to Problems*, Faculty of Law Stockholm University och Lund University,

Rejmer, Annika, Bergman, Ann-Sofie, (2019), Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik: barns bästa och barns rätt att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvister, *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*, 37.3/4: 69-84,

Rejmer, Annika, (2003), *Vårdnadstvister - En rättssociologisk studie av tingsrätts funktion vid handläggning av vårdnadskonflikter med utgångspunkt från barnets bästa*, Sociologiska institutionen: Lunds Universitet

Röbäck, Karin, (2015), Mål 2 Stärka barnets roll och rätt till delaktighet, I: Stiftelsen Allmänna Barnhuset (red.), *Slutrapport - Barnets rättigheter i vårdnadstvister*, Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset,

<https://allmannabarnhuset.se/product/barnets-rattigheter-i-vardnadstvister/>

Røvik, Kjell Arne, (2000), *Moderna organisationer: trender inom organisationstänkandet vid millennieskiftet*, 1:a upplagan, Malmö: Liber,

SCB Statistikmyndigheten, (2023), *Färre barn var med om separationer 2021-2022*,
<https://www.scb.se/pressmeddelande/farre-barn-var-med-om-separationer-20212022/>
Hämtad 12-05-24,

Scott, Elizabeth, Emery, Robert, (2014), Gender politics and child custody: The puzzling persistence of the best-interest standard, *Law & Contemporary Problems*, 77(1): 69-108,

Shier, Harry, (2001), Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations., *Children & Society*. 15(2), 107-117,

Singer, Anna, (2024), *Barnets bästa - Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, åttonde upplagan, Stockholm: Norstedts Juridik AB,

Socialstyrelsen, (2020), *Barnets rättigheter och barnkonventionen*,
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barnets-rattigheter-och-barnkonventionen/>, Hämtad 28-03-24,

Stack, Carol, (1976), Who owns the child? divorce and child custody decisions in middle-class families, *Social Problems*, 23, 505–515,

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, (2024), *Barn i vårdnadstvister och separation*,
<https://allmannabarnhuset.se/vart-arbete/barn-i-vardnadstvister-separationer/>
Hämtad 31-03-24,

Sveriges Domstolar, (2022), *Allmänna Domstolar*,
<https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/allmanna-domstolar/>,
, Hämtad 12-05-24, (A)

Sveriges Domstolar, (2022), *Vårdnad, boende och umgänge*,
<https://www.domstol.se/amnen/familj/foraldrar-och-barn/vardnad-boende-och-umgange/>,
Hämtad 31-03-24, (B)

Søren, Sander, Strizzi, Jenna Marie, Øverup, Camilla S, Cipric, Ana, Hald, Gert Martin,
(2020), When Love Hurts - Mental and Physical Health Among Recently Divorced Danes,
Front. Psychol, 11:578083, 1-11,

UNICEF, (2024), *Vad är barnkonventionen?*, <https://unicef.se/barnkonventionen>, Hämtad
28-03-24,

Propositioner och Statens offentliga utredningar

Justitiedepartementet, (2020), *Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister*, (Regeringens
proposition 2020/21:150, s.1), Stockholm: Regeringskansliet,

SOU 2017:6. *Se Barnet!*, Betänkande av 2014 års vårdnadsutredning.

Lagar

SFS 2021:528: *Föräldrabalken*

SFS 1983:47: *Föräldrabalken*

Bilagor

Bilaga 1 - Sammanställning av domar

Dom	Kön/födelseår på barnet	Ålder barn	Barnets röst (om barnet själv fått komma till tals)
#1	F-2014 P-2016	F- 9 år P- 8 år	Saknas
#2	P-2023	1 år	Saknas
#3	F- 2010	F- 14 år	Saknas

	F- 2012	F- 11 år	
#4	F- 2016	F- 7 år	Saknas
#5	F-2015	F - 8 år	Saknas
#6	F- 2017 F- 2019 F- 2015	F- 6 år F- 4 år F- 8 år	Saknas
#7	P- 2011	P-12 år	Barnet har fått komma till tals och får betydelse
#8	F- 2019	F-5 år	Finns genom vittnen.
#9	P- 2013 P-2014	P-11 P- 9	Saknas
#10	F- 2010 F-2013	F-13 F- 10	Saknas
#11	P-2006 P- 2008 P-2011 P- 2016 P- 2004	P- 17 P-15,5 P-12 P-7 P-19	Finns och får betydelse för de äldsta. De yngstas röst framkommer men situationen påverkar.
#12	P- 2011 F- 2017	P- 12,5	Saknas
#13	F-2022	F-1,5 år	Saknas
#14	F-2019	F- 5 snart 6 år	Saknas
#15	F-2015	F-9 år	Saknas
#16	P-2014	P-10 år	Saknas
#17	P-2006	P-18 år	Saknas
#18	F-2019	F-5 år	Saknas

#19	F-2009 F-2011	F-14 år F-12 år	Finns och får betydelse, barnen har haft samtal med socialnämnden under utredningen.
#20	P-2010 P-2012	P-13 snart 14 år P- 11 år	Finns och får betydelse på grund av att barnens ålder och mognad tas i beaktning.
#21	P-2019	P-4 år	Saknas
#22	P-2018	P-5 år	Saknas
#23	F-2016	F-7 snart 8 år	Framkommer genom vittnen. Får viss betydelse men inte avgörande.
#24	P-2014	P-9 år	Framkommer i liten mån och får viss betydelse.

Bilaga 2 - Tematisering av domar

Huvu-tema	1.0 Barnets bästa	1.0 Barnets bästa	1.0 Barnets bästa	2.0 Barnets delaktighet	2.0 Barnets delaktighet
Under-tema	1.1 Vårdnad, boende och umgänge	1.2 Föräldrars lämplighet	1.3 Kontinuitet (kontinuitetsprincip)	2.1 Hur man pratar <u>med</u> barnet	2.2 Hur man pratar <u>om</u> barnen
Dom #1	Anses motiverat att förflytta barnen pga långsiktiga positiva effekter. Pappan får ensam vårdnad.	Mamman anses som olämplig, blockerar kontakt. Hon har utsatt barnen för föräldraralienation. Mamman är bostadslös.	Får svagt genomslag pga att de får illa. De långsiktiga positiva effekterna överväger.	Inte fått komma till tals pga mamman. "Bland annat har socialsekreterare uppgett att barnen såg bleka ut och inte fick komma till tals..."	"Under vårdnadsutredningen har flera orosanmälningar inkommit.." "..."flickan behöver ta ett stort ansvar för sin ålder" "...barnen har tidvis saknat mat..."
Dom #2	Mamman har ingen kontakt med	Pappan är förhindrad att	Barnet lever tillsammans med	Saknas	Anses vara barnets bästa att mamman får vårdnaden

	pappan. Hon har ensam tagit hand om barnet.	utöva vårdnad. Inget tyder på att mamman är olämplig	sin mamma.		eftersom pappan inte finns med i bilden.
Dom #3	Överenskommelse mellan föräldrarna	God kontakt mellan föräldrarna.	Stadigvarande boende hos mamman	Saknas	Föräldrarnas överenskommelse anses ta hänsyn till barnens intresse.
Dom #4	Mamman får ensam vårdnad. Rätt till umgänge med pappa.	Föräldrarna har själva kommit överens, de har en god kontakt till varandra	Pappans umgänge ska utökas när parterna bedömer att det är lämpligt.	Saknas	Anses vara enligt föräldrarnas överenskommelse vad som är bäst för barnet där de pratar liknande om barnet.
Dom #5	Stadigvarande boende hos mamman, ensam vårdnad. Umgänge med pappan.	Samarbetsproblem Pappan är olämplig som vårdnadshavare och umgängesförälder pga sitt narkotika- och alkoholmissbruk, som han är dömd för, samt att han förminskar detta. Han saknar förändringsvilja.	Barnet riskerar att fara illa vid utökat umgänge. Ett umgänge med övernattningar framstår emellertid inte som förenligt med barnets bästa utan barnet ska enbart bo hos mamma.	Barnsamtal har gjorts. Framkommer dock inte vad barnen sagt eller vill.	Dottern har separationssvårigheter och diagnostiserats. Har inte velat vara ensam med pappan. "Dottern är åldersadekvat i mognad och hennes åsikter ska inte tillmätas någon avgörande betydelse".

Dom #6	Stadigvarande boende hos mamman. Rätt till umgänge med pappan. Pappan bor utomlands. Föräldrarna fick gemensam vårdnad.	Bra samarbete mellan föräldrarna.	Umgänget ska vara löpande för att bibehålla god och nära kontakt med båda föräldrarna i bästa mån.	Saknas	“...Barnen har rätt till båda föräldrarna.. “ “Det saknas anledning för tingsrätten att utifrån barnets bästa göra någon annan bedömning ska de förordnas i enlighet med parternas överenskommelse”. ...konflikten egentligen inte handlar om barnen”
Dom #7	Pappan ska ha ensam vårdnad. Inget umgänge ska regleras.	Barnet har bevitnat våld hos mamman. Inget samarbete eller kontakt sinsemellan. Barnen har det bra hos pappa men skolan har anmärkningar rörande skolgången. Pappan har en negativ bild av mamman. Inget talat emot att pappa är olämplig. Mamma anses olämplig.	Barnet har ingen kontakt med mamma. Pappan ska verka för ett gott förhållande mellan sonen och mamman genom att ge information.	Barnet har sagt i samtal med socialsekreterare att han trivs bra hos sin pappa och inte vill träffa sin mamma. Hans åsikt ska ha betydelse vid bedömningen.	Barnet har en negativ bild av sin mamma enligt familjerättens utredning men oklart var hans negativa inställning kommer ifrån.

Dom #8	Pappan ska ha ensam vårdnad och ska bo stadigvarande hos pappa. Mamma har rätt till umgänge.	Mamman har psykisk ohälsa och är dömd för olaga hot. Hon har en förvaltare som avser ekonomi. Det finns god samarbetsförmåga i vissa avseenden. Finns inget som tyder på att pappa är olämplig: "Han är den som bäst kan tillgodose hennes behov av en nära och god relation med den andra föräldern".	Barnet har en stabil tillvaro hos pappan och går i förskolan. Barnet har bott hos pappan sedan hon kom hem från ett familjehem. Ska inte ryckas upp från sin invanda miljö och flytta till mamman.	Saknas	Det som framkommer av hur man pratar om barnet är: "Hon har behov av ... "
Dom #9	Pappan får ensam vårdnad. Barnen går i en skola nära där pappan bor.	Inget fungerande samarbete mellan föräldrarna.	Mamman har inte haft kontakt med barnen och är inte kontaktbar.	Saknas	Mamman är frånvarande och därför bedöms barnens bästa utifrån hennes frånvaro. .
Dom#10	Gemensam vårdnad och växelvis boende.	God samarbetsförmåga	Överenskommelse utifrån kontinuitet och barnets bästa.	Saknas	Parternas överenskommelse anses förenligt med barnets bästa.

Dom#11	Mamman har ensam vårdnad. Barnen och mamman bor på skyddat boende.	Pappan var åtalad för grov kvinnofridskränkning och övergrepp i rättsak. Pappan är dömd för två fall av ringa misshandel mot mamman där barnen bevittnat det. Inte möjligt med samarbete.	Pappan har inte träffat eller haft kontakt med barnen sedan 2019. Umgänge anses vara för riskfyllt. Barnet med särskilda behov har inget minne av pappan som förälder.	Näst äldsta barnet är tillräckligt gammal för att viljan ska beaktas fullt ut. De övriga barnen kan tänka sig börja ha kontakt, först på telefon. Det framkom dock inte om barnen haft samtal under utredning för tvisten.	Yngsta sonen har en kronisk sjukdom. Barnen vill inte träffa sin pappa. Det äldsta barnet är 19 och bestämmer själv. Utredare har ansett att umgänge inte är till barnets bästa, pga våldsrisk.
Dom#12	Mamman får ensam vårdnad. Pappa har rätt till umgänge med barnen.	Föräldrarna upprättar en överenskommelse sinsemellan som tingsrätten dömer enligt.	Överenskommelse är i enlighet med kontinuitetsprincipen där barnen har rätt till umgänge med pappan också.	Saknas	Föräldrarna anses ta hänsyn till barnens bästa.
Dom#13	Gemensam vårdnad. Barnet bor hos mamma men har rätt till umgänge med pappa på överenskomna dagar.	Båda föräldrarna anses lämpliga enligt tingsrätten. De kan samarbeta	Barnet har bott med mamma hela livet och kommer fortsätta göra det. Barnet har rätt till umgänge med barnet för att bibehålla kontakt med båda föräldrar.	Saknas	Mamma yttrar sig att pappan satt barnet i fara och att dottern inte har betydelse för honom. Tingsrätten menar att detta är ogrundade uttalanden och att det är för barnets bästa att ha fortsatt gemensam vårdnad.

Dom#14	Mamma får ensam vårdnad, barnet bor hos mamma, inget umgänge med pappa.	Enligt tingsrätten finns inga tecken på att mamman är olämplig och inget motsätter sig hennes beskrivning av situationen. Mamman har inte haft kontakt med pappan på flera år, tingsrätten får heller ingen kontakt med pappan, vilket gör gemensam vårdnad svårt. Pappan anses därmed inte som lämplig vårdnadshavare.	Pappan har enbart träffat barnet en gång när barnet var 7 månader, ingen kontakt sedan dess. Barnet har enbart bott hos och med mamman.	Saknas	Mamman uttrycker att hon behöver kunna ansöka om vissa saker, tex. uppehållstillstånd, för dotterns bästa, men eftersom pappan är okontaktbar går det inte.
Dom#15	Mamman får ensam vårdnad av barnet, barnet ska bo hos mamman och inget umgänge med pappa.	Inga tecken på att mamman ska vara olämplig och inget motsätter sig hennes beskrivning av situationen. Pappan är okontaktbar och är därmed olämplig som vårdnadshavare.	Barnet har kontinuitet till mamman. Mamman vet inte vart pappan befinner sig och han har inte haft kontakt med honom på 8 år. Pappan har inte varit delaktig i dotterns uppväxt.	Saknas	Tingsrätten yttrar att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad. Det är för barnets bästa att mamman får ensam vårdnad. Det är också genom mammans beskrivningar som barnets bästa framkommer.
Dom#16	Mamman får	Det finns inget	Barnet och	Saknas	Tingsrätten yttrar att det är

	ensam vårdnad av barnet, barnet bor stadigvarande hos mamma, inget umgänge med pappa.	som antyder att mamman är olämplig. Pappan är inte folkbokförd i Sverige. Varken tingsrätten eller mamman har kunnat få kontakt med pappan. Mamman vet inte vart han befinner sig.	mamman har inte haft kontakt med pappan på flera år. Sonen har bott med mamma.		för barnets bästa att mamman får ensam vårdnad pga att pappan inte varit delaktig och befinner sig inte i Sverige. Genom mamman framkommer att det är för barnets bästa att få ensam vårdnad pga att barnet inte har kontakt med pappa.
Dom#17	Mamman får ensam vårdnad, barnet ska bo med mamma och inget umgänge med pappa.	Mamman och barnet har inte haft kontakt med pappan på över 15 år. Tingsrätten kan inte få kontakt med pappan. Pappan är utomlands på obestämd tid och ingen vet var han är. Det finns ingen samarbetsförmåga.	Barnet har bott hos mamma i största delen av livet. Ingen kontakt med pappa.	Saknas	Tingsrätten yttrar sig enlighet med FB 6 kap 8 a § "om en av barnets vårdnadshavare är varaktigt frånvarande om barnet ska rätten anförtro vårdnaden om barnet åt den andre föräldern".
Dom#18	Mamman får ensam vårdnad av barnet, barnet ska bo stadigvarande hos mamman. Pappan har rätt till umgänge på överenskomna dagar.	Föräldrarna har haft konfliktfylld relation där samhällsinsatser för barnet satts in. Sedan föräldrarnas separation har tre BBIC utredningar gjorts,	Barnet bor hos mamman. Utifrån tingsrättens bedömning verkar barnet ha en god och nära kontakt med båda föräldrarna.	Saknas i viss mån. Det framkommer från förskolan att barnet talat gott om sin pappa och hon blir glad när han hämtar henne.	Tingsrätten yttrar att alla frågor som rör barn ska barnets bästa vara avgörande. Vad som är barnets bästa ska fästas avseende särskilt vid vilken risk för att barnet eller någon i familjen utsätts för övergrepp eller

samarbetssamtal och nu vårdnadsprocess. Föräldrarna har utifrån tingsrättens bedömning inte tillräckligt bra samarbetsförmåga. Pappan har inte alltid Nicole bästa intresse i fokus. Pappan har psykiska problem (stressutlösande psykos, varit hel och deltidssjukskriven) . Det är positivt att pappan sökt hjälp för sina problem. Tingsrätten bedömer att det finns hög risk för att barnet ska fara illa. Tingsrätten bedömer att pappans samarbetssvårigheter och psykiska hälsa gör att mamman är mer lämplig att ha vårdnad ensam. Det finns inget som talar emot att mamman inte är

att barnet olovligt förs bort, hålls kvar eller far illa. Barnets behov av nära och god kontakt med båda föräldrar är också en aspekt som bedöms. Tingsrätten bedömer att föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov först och ta ansvar för frågor som rör barnet inte är tillräckligt. Tingsrätten yttrar att det är för barnets bästa att mamman har ensam vårdnad.

		lämplig. Mamma har en vilja att barnet ska ha fortsatt kontakt med sin pappa.			
Dom#19	Mamman får ensam vårdnad om barnen. Barnen ska bo stadigvarande hos mamma. Inget umgänge med pappa.	Utifrån tingsrättens bedömning finns inga uppgifter som tyder på att mamma är olämplig som vårdnadshavare. Föräldrarna kommer inte överens och har konflikt med varandra. Samarbetsförmågan finns inte och det finns inte en realistisk möjlighet att parterna under rimlig tid kommer kunna lösa frågor gällande barnen. Tingsrätten bedömer att det finns stöd i det som mamma berättar om att föräldrarnas relation har präglats av våld	Barnen har bott hos mamman de senaste 5 åren och inte haft kontakt med pappa på de 5 åren. Barnen har en stabil tillvaro hos mamma och de får en bra omsorg hos mamma.	Socialnämnden har under utredningen haft samtal med barnen där barn fått komma till tals och berätta vad de känner. "Vidare framgår att barnen fortfarande mår väldigt dåligt samt att de i samtal med bl.a socialnämnden har berättat om våld som utövats av deras pappa. Barnen har även gett uttryck för att de känner en mycket stor rädsla för honom".	Både mamma och pappa pratar om sina barn och vad som är bäst för dem i grunderna och omständigheterna för yrkandena. Mamma: "Det är bäst för parterna gemensamma barn att.. "Döttrarna är rädda för pappa och vill inte ha kontakt med honom". "Mamman är den som bäst kan tillvara barnens intressen". Pappa: "Det är bäst för parterna gemensamma barn att ...". "Det bestrids att han utsatt barnen för hot och våld" "Det är mamman som förmår barnen att säga dåliga saker om sin far och som påverkar barnen negativt". "Pappan kan ta tillvara barnens intressen på ett bra sätt". Tingsrätten bedömer och yttrar sig: "Vid bedömning

		<p>och hot. Pappa anses olämplig som vårdnadshavare där det bl.a finns skriftliga bevis på polisanmälningar, läkarintyg, utlåtande från skolpersonal och FREDA-farlighets bedömning.</p>			<p>av vad som är bäst för barnen ska...”</p> <p>“Gemensam vårdnad är i de allra flesta fall en bra vårdnadsformer för barn och föräldrar. Särskilt för barnets skull är det viktigt att båda föräldrarna tar ansvar och är delaktiga i barnets liv”. “Det finns dock situationer när det är bäst för ett barn att en förälder får ensam vårdnad”. “Fästa särskilt avseende vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet”. “... och utan att det uppstår ständiga konflikter som drabbar barnet”.</p> <p>Tingsrätten skriver vidare i bedömning om barnen och att det är bäst för barnen att mamma har ensam vårdnad. “... framgår att barnet bott hos mamma... och att barnen haft mycket begränsad kontakt med namn på pappa... “. “... att han har misshandlat henne framför barnen ...”</p>
Dom#20	Barnen har bott	Pappan har varit	Barnen har bott	Socialnämnden har under	Tingsrätten yttrar att vad

<p>växeltvis hos föräldrarna. Mamma fick sedan ensam vårdnad i ett annat vårdnadsfall år 2022 och hon och barnen lever nu på skyddad adress. Barnen har mejlkontakt med pappa. Pappa vill i denna tvist ha ensam vårdnad av barnen eller inom ramen för gemensam vårdnad och att barnen ska bo stadigvarande hos honom. Han har även yrkat för att få rätt till umgänge med barnen, men det har fått avslag. Mamman får därmed fortsatt ensam vårdnad av barnen. Pappa får inget umgänge.</p>	<p>åtalad för misshandel av barnen men frikändes. Av utredningen yttrar tingsrätten att ingen av föräldrarna framstår som olämpliga vårdnadshavare för barnen. Dock bedömer tingsrätten att det inte finns möjlighet för samarbete mellan föräldrarna angående barnen. “ .. inte finns några som helst förutsättningar för ett samarbete mellan föräldrarna som möjliggör att de gemensamt ska kunna sätta barnens behov främst och ta ett gemensamt ansvar för dem” .</p>	<p>växeltvis hos föräldrarna, men sedan 2021 har det bott med enbart mamma på skyddad adress och inte haft kontakt med pappa. Tingsrätten skriver att det inte anses lämpligt att byta boende osv i dagsläget “... att inte utsätta dem för de påfrestningar ett byte av boendeort, skola och kamratumgänge skulle innebära”</p>	<p>utredningen haft samtal med barnen där barnet fått komma till tals. Socialnämnd har även anteckningar av förhör med barnen samt sms och mailkonversationer. Dock framkommer det inte mycket i vad barnen sagt och faktiskt vill. I ett samtal med en av barnen har det dock framkommit, genom att barnet berättat själv, en enstaka uppgift om att pappa utövat våld.</p>	<p>som är bäst för barnen ska vara avgörande i alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. “Vid bedömning av vad som är bäst för barnen ska...” De tar även upp och ska bedöma i enlighet med</p> <ul style="list-style-type: none"> - FB 6 kap 2 a § - FB 6 kap 2 b §. - FB 6 kap 5 § <p>Tingsrätten betonar att “Barnen har emellertid behov av båda sina föräldrar, inte minst ett behov av en manlig förebild..., mamma ska på ett aktivt sätt vidta åtgärder för att förbättra och återuppbygga kontakten mellan barnen och deras pappa”.</p> <p>Tingsrätten yttrar också att “Barnen som nu har uppnått en ålder och mognad som innebär att deras vilja ska beaktas, har också tydligt angett att de önskar bo tillsammans med modern och att hon ska vara vårdnadshavare”.</p> <p>Mamma bestrider</p>
---	--	--	--	--

					yrkanden från pappa om umgängesstöd där hon pratar om barnen: "... att det inte är möjligt att genomföra umgänge, dels med beaktande av barnens vilja, dels med hänsyn till det långa avståndet mellan barnens hemliga vistelseort och namnet på staden pappa bor i".
Dom#21	Gemensam vårdnad av barnet. Barnet ska bo stadigvarande hos mamma till v. 51 och efter v.51 ska barnet bo växelvis hos föräldrarna. Barnet ska ha upptrappat umgänge med pappa under överenskomna veckor. Samt att pappa ska swisha 50% av barnets förskoleavgift till mamma.	Det uttrycks inget om att föräldrarna ska anses vara olämpliga. Samarbetssamtal är anordnade mellan föräldrarna för att förbättra samarbetet.	Barnet har bott med båda föräldrarna, och ska först bo stadigvarande hos mamma sedan växelvis igen. Barnet har bra kontakt med båda föräldrarna. Hämtning och lämning av barnet på skolan ska ske enligt överenskommelser .	Saknas	Det som sägs om barnet är saker som: "Namnet på barnet ska ha stadigvarande bostad hos ...", "... ha rätt till umgänge med barnet", "Barnet har rätt till upprepade umgänge med pappa" och liknande. Dock uttrycker tingsrätten: "Vad parterna har kommit överens om får anses vara förenligt med barnets bästa".
Dom#22	Mamman och barnet bor hos en kompis till mamman.	Pappan har varit misstänkt för kvinnofridskränkning mot mamma,	Föräldrarna bodde tillsammans när de var gifta hos en kompis till	Barnsamtal har hållits med barnet där barnet fått komma till tals. Det framkommer dock inte	Det är genom föräldrarna och tingsrätten som det kan framkomma vad barnet vill och hur de

<p>Föräldrarna har fått gemensam vårdnad, mamman yttrande om ensam vårdnad men det avslås. Pappa har rätt till umgänge enligt överenskomna dagar och tider. Barnet bor stadigvarande hos mamma.</p>	<p>men förundersökningen lades ned. Pappa har även varit misstänkt för narkotikabrott 2021 men det väcktes inte åtal.</p> <p>Mamma menar att pappan inte har intresse för barnets skolgång, försökt skapa band med barnet eller tagit ansvar för barnet.</p> <p>Mamma och pappa har svårt med samarbete och kan inte kommunicera.</p> <p>Tingsrätten betonar att det är viktigt att föräldrarna i god tid kommunicerar om umgänget inte kan komma till stånd så det är förutsägbart gällande umgänge för barnet.</p> <p>Tingsrätten uppger</p>	<p>mamman som hon känt i 25 år.</p> <p>Mamma menar att pappan inte varit delaktig i barnets liv, och barnet har en annan fadersfigur än sin riktiga pappa.</p> <p>Pappan flyttade sedan från den gemensamma bostaden och sedan har inte pappan haft umgänge med barnet för att mamman var orolig över att lämna barnet själv med pappan.</p> <p>Pappan har haft sju olika adresser i närtid.</p> <p>Mamma uppger att hon vill att barnet och pappan ska ha en god kontakt med varandra.</p>	<p>vad barnet sagt i dessa samtal och vad barnet åsik är.</p>	<p>pratar om barnet.</p> <p>Mamman yttrar i grunderna för yrkande att vad som är barnets bästa är att pappan inte får umgänge, att pappa saknar omsöfrmåga och kan inte sörja för barnet. Det nämns också att pappa avbryter umgänge under långa perioder där det skrivs "vilket inte är bra för barnet". Samt att pappas kriminella aktiviteter inte är förenligt med barnets bästa.</p> <p>Mamman uppger också "Barnet tycker det är tråkigt att prata i telefon med pappa ..." "Barnet blir ibland ledsen när hon träffat pappa men aldrig framför honom".</p> <p>I grunderna för pappans yrkande yttras att "det är för barnets bästa att den gemensamma vårdnaden består och att umgänge regleras"..</p> <p>Pappan menar att "han har alltid velat skapa en bra anknytning med barnet</p>
---	--	---	---	--

		<p>vidare "Barnet är fem år gammal, i målet framkommer det att pappan vill barnets bästa. Inget tyder på att pappan ska vara olämplig som vårdnadshavare eller att det funnits risk för barnet vid genomfört umgänge". "... det har inte framkommit något som tyder på att pappan brister i omsorg kring barnet eller att barnet far illa under umgänge".</p>			<p>men detta har försvårats av mammans agerande"</p> <p>Tingsrätten uppger i domskälet i enlighet med</p> <ul style="list-style-type: none"> - FB 6 kap 1 § - FB 6 kap 2 § - FB 6 kap 2 a § - FB 6 kap 5 § <p>och även att de tar hänsyn tas till barnets vilja i beaktande av ålder och mognad.</p> <p>Det yttrar också information kring vikten av att föräldrarna kan samarbeta och kunna ta ansvar och "tillsammans fatta beslut för barnets bästa". Även att en utgångspunkt i barns intresse är att ha en nära och god kontakt med båda föräldrarna.</p> <p>Tingsrätten bedömer att "... en gemensam vårdad även fortsättningsvis är det bästa för barnet".</p> <p>"Det anses vara till barnets bästa att besluta om fortsatt umgänge".</p>
Dom#23	Mamma får ensam vårdnad, barnet har stadigvarande	Mamma anser att hon är lämplig förälder och den	Barnet har alltid bott hos mamma och har stark	Genom vittnet framgår det att barnet har sagt att hon inte vill träffa pappa.	Tingsrättens domskäl yttrar de sig i enlighet med FB 6 kap 2 § och FB 6 kap

<p>boende hos mamma. Inget umgänge med pappa.</p>	<p>som barnet har bott hos sen barnet föddes och har därmed starkast anknytning till henne.</p> <p>Tingsrätten yttrar sig om en lämplig förälder: “.. bestämmelser angående gemensam vårdnad i viss utsträckning förutsätter ett fungerande samarbete mellan föräldrarna” “Föräldrarna ska kunna hantera frågor som uppkommer och ett bristande samarbete eller gemensamt ansvarstagande ska inte gå ut över barnet på ett sådant sätt att det är bättre för barnet att en förälder har ensam vårdnad”.</p> <p>Tingsrätten yttrar sig vidare i sin bedömning att</p>	<p>anknytning till henne. "Hon (mamman) är den som huvudsakligen har haft omvårdnaden om barnet sedan hon föddes och den som barnet alltid bott hos. Hon är därför den föräldern som barnet har starkast anknytning till”</p>	<p>Tingsrätten yttrar sig “Ett så litet barn, sju år gammal, vilja är inte avgörande i frågan. En anledning till detta är att ett sjuårigt barn inte anses kunna fatta ett grundat ställningstagande. Ett mindre barn är helt enkelt inte moget för att fatta beslut. Det kan heller inte uteslutas att ett barn är påverkat av den ena föräldern på ett sätt att barnet färgats av dennes inställning, låt vara att det skett omedvetet”.</p> <p>Det framkommer också från en utredningen 2023, “Av umgängesstödjure rapport efter umgängen framgår att barnen säger till henne att hon inte tycker om sin pappa”</p> <p>Inga samtal har förts med barnet men socialtjänsten yttrar sig att barnet är i behov av så kallade “Trapp-samtal”</p>	<p>2 a § De yttrar sig också kring att en riskbedömning alltid ska göras för barnets bästa. De yttrar sig också "Bedömning av vad som är barnets bästa får göras från fall till fall, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad”.</p> <p>De yttrar sig också i enlighet med FB 6 kap 5 § där “...ska rätten särskilt fästa avseende vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet"."</p> <p>Tingsrättens yttrar sig gällande umgängesfrågan “Vad som skulle kunna hindra ett umgänge med pappa är om detta på något sätt skulle innebära en risk för barnet eller om hon skulle fara illa” “.... inte är gynnsamt för barnet att ha ett regelbunden umgänge med pappa”</p> <p>Mamma pratar om barnet och säger att barnet har</p>
---	--	---	---	---

pappa har varit utmattad och sjukskrivning och inte kunnat dela den praktiska omsorgen om barnet. Pappa har haft kontakt med psykiatriska mottagning i 10 år. Tingsrätten yttrar sig om att psykisk ohälsa utesluter inte än som föräldern, men konsekvenserna kan medföra brister i omsorgsförmågan som kan göra att man inte är lämplig.

Pappa har svårigheter med droganvändning och problematik med psykisk ohälsa, vilket uppmärksammas i en BBIC-utredning.

Mamma och barn har bott på skyddad adress

drabbats av panikångestattacker vid umgänge med pappa.

Tingsrätten yttrar: “Utredningen i målet visar att det inte är till barnets bäst att förordna umgänge med pappa” “Barnet mår inte bra. Att i denna situation utsätta henne för ytterligare påfrestning skulle inte gagna henne...”

pga att skydda barnet från risker från pappan.
"Utredningen i målet visar att pappan har en problembild kring sig som hindrar honom på olika sätt att fungera fullt ut som förälder"

I utredning yttrar också socialnämnden att pappa "inte besitter någon föräldraförmåga i nämnvärd utsträckning"

I socialtjänstens bedömning "framför det att ingenting förändras i pappans mående och relation till barnet så finns en risk för att barnet kommer att utveckla en psykosocial problematik"

--	--	--	--	--	--

<p>Dom#24</p>	<p>Mamma får ensam vårdnad, barnet ska bo stadigvarande hos mamma. Pappa har rätt till umgänge med barnet under överenskomna dagar/veckor.</p>	<p>Mamma yttrar sig: "Barnets pappa är olämplig som vårdnadshavare och boendeförälder på grund av psykisk misshandel som han utsatt och utsätter mamman för och barnet i syfte att få barnet att ta avstånd från mamma". Vidare yttrar sig i mammans att föräldrarna inte kan samarbeta i frågor som rör barnet.</p> <p>Pappa har utsatt mamma för våld och psykisk misshandel. Pappan har också varit aggressiv och hotfull mot mamma vilket skett i närvaro av barnet.</p> <p>Skola, socialtjänst och BUP har rapporterat för föräldraalienation</p>	<p>Barnet har bott växelvis hos mamma och pappa sedan 2019. Barnet ska nu bo enbart hos mamma. Utredarna menar att förändring från växelvis boende till ensam vårdnad och boende hos mamma är nödvändigt och är för barnets bästa.</p> <p>Pappa yttrar sig också om att barnet är i behov av kontinuitet och stabilitet.</p>	<p>Det framkommer att utredarna har träffat barnet 4 gånger men det står inte om barnet fått komma till tals eller hur och vad barnet sagt.</p> <p>Det framkommer att barnet också haft samtal med psykolog och sagt att "... att han och pappa har förberett vad han ska säga samt att de tillsammans har skrivit en lista på saker som hans mamma gör fel".</p>	<p>Mamma skriver om vad som är bäst för barnet: "Det är förenligt med barnets bästa att mamman tillerkänns ensam, vårdnad"</p> <p>Pappa menar att barnet sagt att barnet har suicidtankar (vilket kommit fram i utredning att det inte stämmer) och att han vill bo hos pappa. Pappa säger också att han bara vill att barnet ska må bra.</p> <p>I utredningen framkommer: "Barnet är en glad, rolig och smart kille, men han mår dåligt i allt detta och att behöva ha kontakt med olika myndigheter och ta ställning mellan sina föräldrar".</p> <p>Tingsrättens domskäl yttrar de sig i enlighet med FB 6 kap 2 § och FB 6 kap 2 a § De yttrar sig också kring att en riskbedömning alltid ska göras för barnets bästa. De yttrar sig också "Bedömning av vad som är barnets bästa får göras</p>
----------------------	--	--	--	---	---

och att barnet utsatts av påtryckningar av pappa att tycka på ett visst sätt.

Samtliga myndigheter och tingsrätten konstaterade att mamma och barnet har en fin relation, samt att mamman är en lämplig vårdnadshavare. Den enda som uttryckt att hon brister i föräldraförmågan är pappan.

Tingsrätten konstaterar att föräldrarna har stora samarbetssvårigheter och det råder konflikt mellan dem. Föräldrarna har ingen tillit till varandras föräldraförmåga.

Tingsrätten yttrar sig att pappan inte

från fall till fall, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad”.

De yttrar sig också i enlighet med FB 6 kap 5 § där “...ska rätten särskilt fästa avseende vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet”. Även i enlighet med FB 6 kap 2 b § och FB 6 kap 15 §.

De yttrar sig också “Vad som är barnets bästa måste avgöras utifrån en bedömning av det individuella förhållandena i varje enskilt fall. Det finns inte några andra intressen som kan gå före barnets bästa”. De yttrar sig även om att risken för om barnet kan fara illa väger tungt i bedömning.

I bedömningen yttrar sig tingsrätten att “.. föräldrarnas konflikt riskerar att påverkar barnet negativt både kort och

har brist på den fysiska omvårdnaden av barnet men att han påverkar barnet att tycka på ett visst sätt, till exempel att tycka illa om sin mamma.

långsiktigt” "... att barnet löper högre risk att fortsätta utveckla psykosociala problem om ingen förändring sker i hans tillvaro”.

Tingsrätten instämmer i bedömning av att barnet är medveten om föräldrarnas konflikt och att barnet upplever en stark lojalitetskonflikt vilket kan få negativ inverkan på barnets välbefinnande och utveckling.